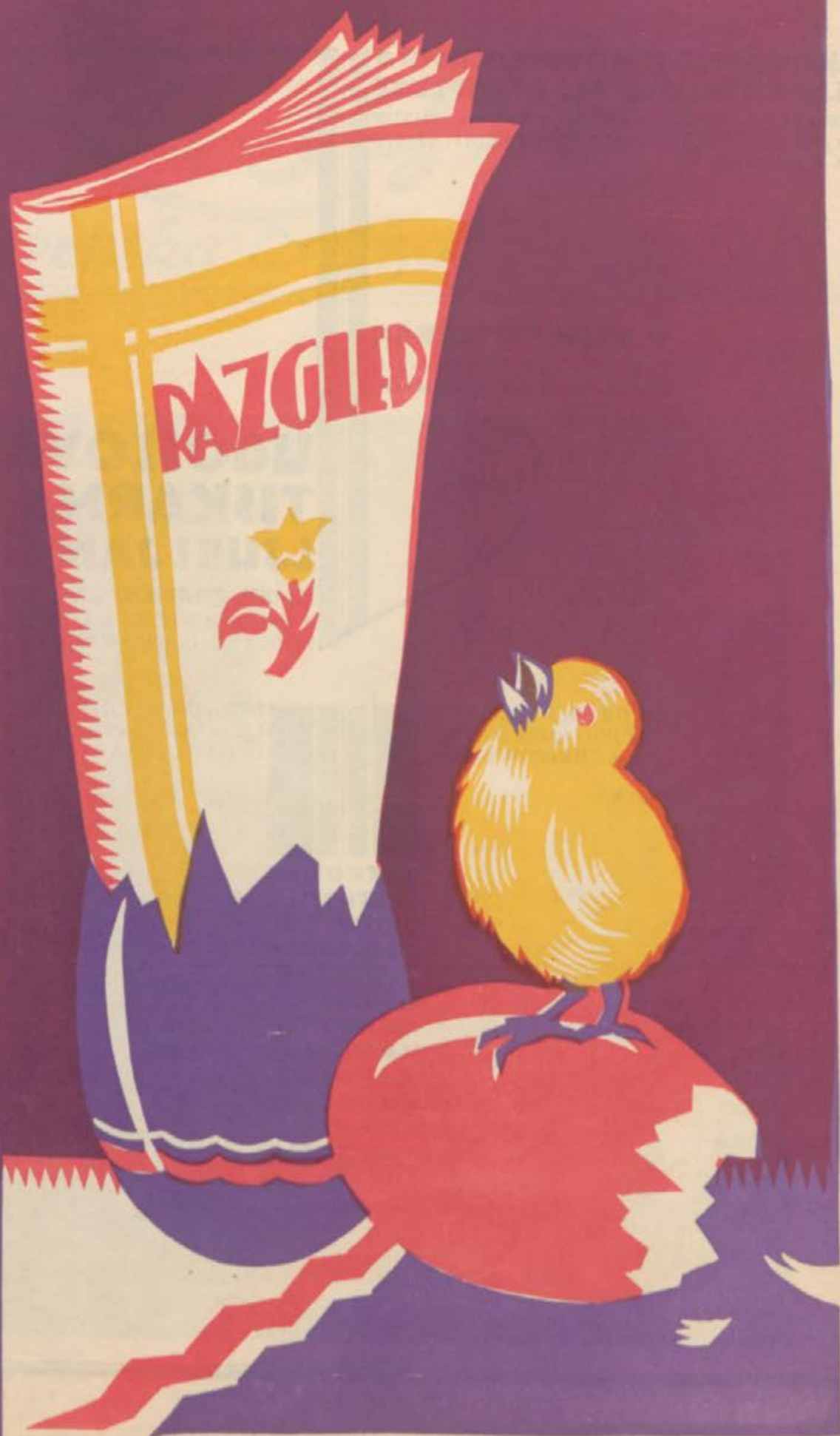

POŠTNA PLACINA V GOTOVINI

RAZGLIED

**AKO RABITE TISKOVINE • ILUSTRA
CIJE • KATALOGE ALI PROSPEKTE**

TODA SE NE MORETE ODLOČITI, V KAKŠNI TEHNIKI
NAJ SE IZDELAJO, BLAGOVOLITE SE OBRNITI VEDNO
NA NAŠE PODJETJE

V VSEH POTREBAH

VAM JE V TEH VPRAŠANJIH
DRAGE VOLJE NA RAZPOLAGO

**UGOSLOVANSKA
TISKARNA
LJUBLJANA**

UMET. GRAFIČNI ZAVOD
V KATEREM SO ZASTOPANE VSE
MODERNE GRAFIČNE PANOGE

VSA GRAFIČNA DELA SE IZ-
VRŠUJEJO LEPO, SOLIDNO
IN PO ZMERNIH CENAH

BRZOJAVI: JUGOTISKARNA
LJUBLJANA ♥ PRORAČUNI
IN PONUDBE NA ZAHTEVO

**BAKROTISK
SVETLOTISK
OFFSET • TISK
KAMNOTISK
• KLIŠARNA •
LIVARNICA
KNJIGOTISK
ILUSTRACIJE
• ČASOPISJE •
KNJIGOVEZ
NICA // // //
TISKARNA**

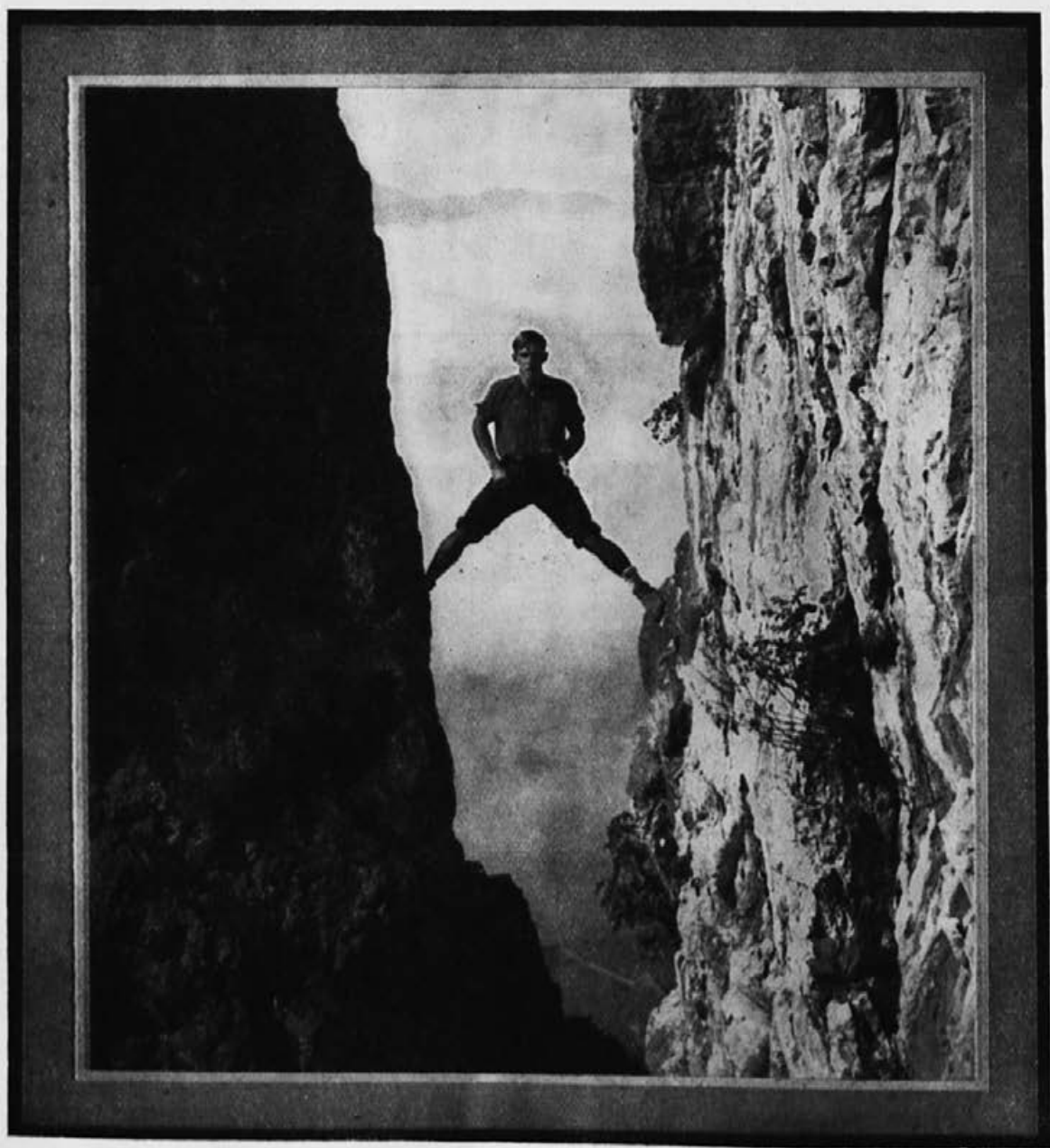
Razgled

Slovenska družabna revija

Leto 1927/28

Ljubljana

Štev. 9

*Turne pod Šmarno goro, kamor zelo radi
hodijo mladi turisti, da se urijo v plezanju*

Nande Vidmar: Krajina

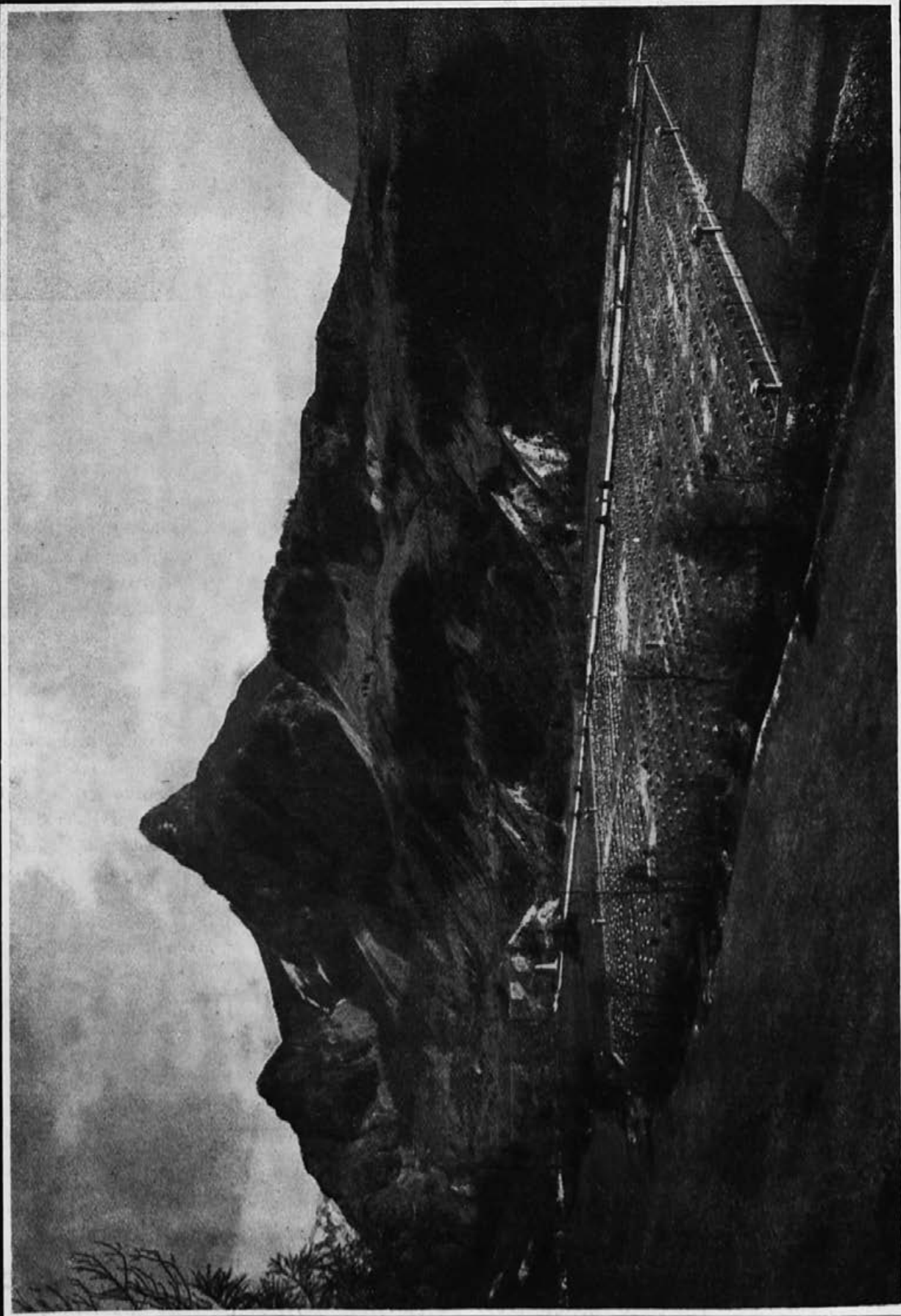
G. A. Kos: Pri maskiranju

Fran Stiplovšek: Dekle s knjigo

Od leve na desno. Zgoraj: Skupina tekmovalcev na letošnjem plesnem turnirju, ki ga je priredil mojster Jenko. V sredi sedijo tri zmagovalke: gđč. Skrušnyjeva, ga. Christofova in gđč. Maguševa. — Gospodična Šmidova, ki je gostovala kot Olimpija v ljublj. Nar. gledališču. V sredi: Schönherrjeva „Vražja ženska“ na mariborskem odru. — Slavni češki igralec Kohout kot gost v Ljubljani; Marija Vera in Kohout v Hamletu. — Dunajska trojica z Burgtheatra, ki je gostovala v ljubljanski drami v „Vražji ženski“: Hans Marr, Medelskyjeva in Huber. Spodaj: Slov. slikar Bucik v Afriki. — Skupina rumunskih pevcev, ki so nastopili v naši metropoli. — K štirideseti predstavi operete „Grofica Marica“ v ljublj. operi: Štefka Poličeva in Drenovec z otroci

Krasote našega zasedenega ozemlja: Svinjak pri Bovcu

Fot. Bešter

*Dr. Roman Tominec, avtor Pasijona,
ki ga uprizarja te dni ljubljanska
drama*

*Edvard Gregorin, član ljubljanske
drame in soavtor Pasijona, v vlogi
Kristusa*

Fot. Bešter

Pasijon v ljubljanski drami

Dr. Roman Tominec, O. F. M.

Volja, religijozno doživetje podati tudi plastično, je v človeku vseh dob in ras tako živa in močna, da ni naroda, tudi nekulturnega ne, ki bi ne imel za to plat svojega doživljanja svojstven izraz. Znana so bogoslužja antičnih narodov z religijoznimi plesi, s podajanjem glavnih obrisov njihovega bogatega mističnega življenja. Istotako poročajo najmodernejša dognanja raziskovalcev nepoznanih plemen v osrčju Afrike o plastičnem podajanju religijoznega doživetja.

Istotako je tudi krščanstvo našlo svoji božji vsebini odgovarjajočo prekrasno zunanjo obliko sv. maše, ki je v bistvenih obredih ista kot pred 2000 leti. Evharistična daritev in žrtev je katoličanom središče in žarišče. Toda okoli tega žarišča je bogato religijozno življenje rodilo toliko življenja polnih obredov, simbolov, zakramentalov in s tem ustvarilo podlago za misterije, religijozne igre itd.

Koncem 14. stoletja so pričeli v Franciji igrati dramatizirane igre, povzete iz sv. pisma. Sprva so igrali take igre samo duhovniki in mladi kleriki kot pantomimo. Vršilo se je vse v cerkvi. Pozneje so vpletli dialog in pridejali še verze v domačem jeziku. Pariški meščani so ustanovili posebno družbo (Confrérie de la Passion), ki bi naj skrbela predvsem za predvajanje najbolj ljudskega in najbolj globokega misterija — Jezusovo trpljenje. Karl VI. jo je l. 1402. s posebnim dekretom potrdil. Družba je obstajala malone skozi tri stoletja. Slično so imeli tudi Španci svoje religijozne igre, ki jih še danes uprizarjajo. Vega in Calderon de la Barca sta na tem polju ustvarila nesmrtna dela trajne vrednosti. Tudi Italija pozna take

igre v nešteti različicah in še dandanes se v Florenci igra pasijon v obliki procesije. V Nemčiji se je ta panoga skoro samostojno razvijala. Znanih je več pasijonov, posamezni celo s 400 ulogami. Predstava je trajala včasih po ves teden. Zanimiva je frankfurtska pasijonska igra, ki ima poseben zvezek za režiserja s početki vseh ulog in vseh spevov.

Iz Nemčije so take in slične igre prejkone zanesli tudi k nam redovniki. Valvazor poroča v III. zvezku svojega dela »Die Ehre des Herzogthums Krains« o bratovščini »Redemptor Mundi — Odrašenik Sveta«, ki vsako leto oskrbi na veliki petek pasijonsko igro v obliki obhoda po mestu. L. 1617. se je igra prvič vršila v vsem sijaju. Valvazor poroča, kako so ljudje milje daleč hodili, da vidijo veličasten prizor, ki se je vršil v mraku — z nešteto lučmi in bakljami. Predstavljali so vedno istočasno predpodobo iz starega testamenta in nato dopolnjenje v novem zakonu. Igrali so peš in na konjih, posnemali vrvenje jeruzalemskega mesta itd. Valvazor omenja proti koncu, da jih je bilo mnogo, ki so istočasno nosili težke križe. Enako tradicijo ima tudi Skofja Loka. Uprava Narodnega gledališča se je letos odločila, da povzame tradicijo in poda najširšim plastem naroda starodavno — igro — misterij — pasijon. Tekst je prirejen docela po sv. pismu.¹ Navsezadnje so besede pisma najlepše, najtehtnejše — ker najbližje božjemu izvoru.

¹ Prireditelja Edvard Gregorin in dr. P. Roman Tominec, O. F. M., sta sošolca.

Velikopotezno in trajno reklamo izvršite lahko v „RAZGLEDU“

Proslava petindvajsetletnice umetniškega udejstvovanja opernega pevca Julija Betetta. Upravnik ing. Kregar časti slavljenca, obdan od Otona Župančiča, Danila, Davidove (v kostimu), dr. Vlad. Ravniharja itd.

Spomini na Betetta

Pavel Rasberger

Tam na starinarskem obrežju sva si bila soseda. On še v krilcu, a jaz že v hlačkah. Jokal — ne — bolje povedano, drl se je silno rad. Moji roditelji in z njimi jaz smo se preselili na drugi konec Ljubljane in tako sem zgubil izpred oči tovariša iz otroških let; toda ime mi je ostalo v spominu. Ko sem bil že dve leti začetnik v slovenskem gledališču, se je naenkrat pojavil v opernem zboru. Takoj, ko sem zvedel za njegovo ime, sem se ga spomnil in postala sva prijatelja. Leta 1904. smo šli pod Danilovim vodstvom na turnejo: Danilo, Danilova, Vida Kočevarjeva, Hijacinta Vugrinčičeva, Betetto, Nučič in jaz. Najprej na Štajersko: v Gradec, Maribor, Ljutomer, Vransko, Konjice, Zalec, Sevnico, nato nazaj na Kranjsko: v Krško, Kostanjevico, preko »meje Hrvaške«, Samobora in Zagreba v Veliko Gorico, v Glinu, od tam nazaj preko Ljubljane v Postojno, Sežano, Trst v Ilirsko Bistrico in zopet na Hrvaško v Bakar, Fužine, Delnice, v Kraljevico in Crikvenico, v Ogulin in Karlovac.

V Gradcu smo nastopili kot gostje slovenskega društva »Domovina«. Betetto in Kočevarjeva sta pela, a na koncu smo igrali neko enodejanko Milana Puglja. »Domovina« je pela, zraven je pa nastopil neki mlad goslač z dolgimi črnimi lasmi, ki je igral brez konca in kraja. Ko smo se po prireditvi vračali v svoj hotel, smo morali bežati. Napadli so nas nemški dijaki, ker je pokojna Vida malo preglasno v slovenskem jeziku vprašala: »Ti, Pavel, kje pa je naš hotel?« V Konjicah smo bili gostje gostoljubnih narodnih hiš Ogorelec, Šepič in lekarnarja, če se ne motim, Pospisila. V hiši lekarnarja sva z Betettom na hitro

prevedla Schubertovega »Popotnika«, katerega je še isti večer pel. Gostoljubnost Ogorelčevega vinograda, kamor nas je peljal pok. Pavel Ogorelec, je zelo vplivala tudi na našo »prireditve«; vendar je šlo vse po sreči. Ker je Julij takrat razpolagal s precejšnjo, danes nazvano »moderno linijo«, je bilo med občinstvom v vsakem kraju precej takih, ki so dvomili o obsežnosti in vrednosti njegovega glasu. Tako je prišel v Žalcu po predstavi na oder neki domačin-diletant, ki mu je čestital s pripombo, da kar verjeti ne more, da more tako mlad fant razpolagati s takim basom. Ogledaval ga je in hodil okoli njega, kakor bi kupoval konja.

V Trstu sva se ločila od ostale družbe, ne vem iz kakega vzroka, in tako sva ves dan taval sama po mestu v največji vročini. Imela sva le nekoliko krajcarčkov, s katerimi sva kupovala sladoled in gasila žejo ter krotila lakoto. Zvečer smo nastopili pri Sv. Ivanu.

Nadvse pristrčen sprejem smo doživeli v Bakru. Tega nam je pripravil Daneš, ki je bil naš »kvartirmajster« in moral skrbeti za reklamo. Sam rad pripoveduje, kako je hodil peš v največji vročini, v salonski suknji, s cilindrom ter v lakastih čevljih iz Kraljevice v Crikvenico in nazaj, in kako je zamenjal na banketu v Bakru oljkin sad za kompot. Pripeljali smo se z Reke z železnico in smo na postaji ugotovili, da je naša največja košara s kostimi ostala na Reki. Zabavljali smo čez madžarsko železniško upravo, kar se je dalo, pa ni nič pomagalo. Bakranom smo to povedali in za prvi večer spremenili nekoliko svoj program. Občinstvo je bilo navdušeno. Po pred-

stavi so nas pogostili, a drugi večer še bolj napolnili Narodni dom. Po predstavi se je vršil banket. (Naj povem v obliki anekdote, kako se je Betetto »odrezal«, ko ga je neka gospodična pohvalila z besedami: »Oh gospodine, kako krasno pevate!« On pa: »Ja, vi še ne veste, koliko jaz lahko tudi pojem.«) V Kraljevici smo igrali v šolski dvorani. Sami smo postavili iz sodčkov in desk v popolnoma prazni dvorani oder in vse, kar je bilo potrebno. Obisk je bil nadvse lep.

V Crikvenici smo nastopili v dvorani »Terapije« in tu je bil obisk precej slab, čeprav smo se pripeljali dan poprej. Ko smo izstopili na postaji Delnice v Gorskem kotaru, je napravil precej hladni sprejem takratnega postajenačelnika Blagajca, ki je bil obenem tudi predsednik »Hrvatske čitaonice«, na nas zelo mučen vtis. Sprejel nas je s trditvijo, da v Delnicah ne ve nihče o našem gostovanju. Pismo, s katerim je Danilo najavil naš prihod, je prišlo v roke Kovačiča, bivšega člana slovenskega gledališča v Ljubljani, ki je takrat prirejal s svojo družbo hrvaške gledališke predstave po Gorskem kotaru. Ta je to pismo enostavno zatajil. Ker se take potujoče družbe niso vedno odlikovale in ker je imel baš Kovačičev »ansambl« v Delnicah slab obisk, nam je gospod Blagajec svetoval, da bi bilo najboljšje, odpeljati se kar naprej. Ker pa smo se pripeljali iz Karlovca že precej utrujeni, zato smo na kratko sklenili, da igramo v Delnicah, četudi sami zase.

To se pa ni zgodilo, ker so nas Delničani kot prvo slovensko gledališko družbo, ki je prišla v ta kraj, počastili v zelo velikem številu in nas naprosili, da ostanemo še drugi dan. Seveda nas ni bilo treba dolgo prositi. Igrali in peli smo še drugi večer. Obisk je bil nadvse sijajen. Po predstavi je bil banket, kjer nas je neki gospod iz sosednih Fužin povabil, da nastopimo drugi večer tudi v Fužinah. Njegovo povabilo se je glasilo približno takole: »Mi nimamo ne odra, ne kulis in ne zastora; toda, ko boste pripravljeni za nastop, bom jaz enostavno velel občinstvu, naj se obrne; vi boste nastopili in takrat bom zopet zaukazal: Obrnite se! In obrnili se bodo.« Ni bilo ravno tako, kot je dejal, ker so naredili vendarle majhen oderček z majhnim zastorom. Že na kolodvoru so nam napravili nepopisno lep sprejem. Med drugimi nas je s solzami v očeh in odkrite glave pričakoval pokojni dr. Konič, zdravnik, po rodu Slovenec, ki je bil že takrat sivolasi starček ter prebival od mladih nog v Fužinah. Ko je pel Betetto Vilharjevega »Mornarja«, je dr. Konič tako ganilo, da me je zaprosil, naj mu pošljem besedilo »Mornarja«, ker žal sam nima Prešernovih poezij. To željo sem izpolnil takoj, ko smo se vrnili v Ljubljano.

En zvečer »dvorana« nabito polna, gostoljubnost nadvse prisrčna. Celó z razglednicami so nam postregli. Nasprotno smo imeli v Karlovcu smolo. Tri dni smo »ležali« v hotelu »pri gradu Rieki«, preden smo nastopili. Bilo je pusto deževno vreme. Nameravali smo igrati v nedeljo, a za isti dan so bili najavljeni igralci iz Zagreba in mi smo morali čakati do torka. Gostovanje v Bakru je imelo za mene to posledico, da sem dobil še isto leto ponudbo, da bi sprejel službo mestnega kapelnika, organista in pevovodje. To sem storil in poleg tega sem vodil vse gledališke bodisi glasbene ali dramske prireditve. Od časa do časa so prihajale v Bakar razne hrvaške in srbske gledališke družbe, in vsakokrat, ko je gostovala taka družba, pa najsi je bila dobra ali slaba, bilo mi je življenje takoj lepše. Vse je živeló okoli mene. Moje veselje je bilo nepopisno, ko so se leta 1906. najavili slovenski igralci iz Ljubljane, in to: že pok. Dragutinovič, pok. Lier, njihove soproge, Betetto, Bukšek, Vuković, Jovanović, Matijević, Pali, Ronovska, Kobalova, Orešnik in še dva ali trije igralci, katerih imen se pa danes več ne spominjam. Pripeljali so se 1. maja iz Karlovca, kjer so dalje časa gostovali. Betetto je prišel že dan prej, 30. aprila. Lilo je kot iz škafa, ko se je pripeljal s parobrodom iz Reke. Bil sem ga neizmerno vesel. Toda vse drugače je napočil drugi dan. Nebeško lepo jutro, solnce je sijalo, ko za mene nikoli več prvega maja. Vidim jih še danes, kako so pojoč, okrašeni z zelenjem in cvetjem, polni življenja prikorakali z bakarskega kolodvora. Slika, ki mi ne izgine nikoli več — pa žal — le slika mojih spominov. Zakaj se kaj tako lepega ne more ponoviti? — O, kaj bi dal, da bi osvanil še enkrat tisti prvi maj leta 1906., ko so mi prinesli tovariši pozdrave iz rodnega mi mesta.

Predstave so se vršile v Narodnem domu in bile dobro obiskane. To je bilo življenje! Marsikak dan smo tudi podnevi prepevali ob morski obali. — Le prehitro je minilo vse to in odšli so v Senj, a v Bakru je postalo zame spet vse otožno in vsakdanje. — Ta ansambl se je počasi krhal, in njegova zadnja predstava je bila v Vrbovskem dne 4. avg. 1906. Uprizorili so opereto »Mamselle Nitouche«, katero je igralo

njih sedem, a jaz osmi pri klavirju, za kar sem bil brzojavno naprošen.

Prvi se je ločil od te družbe Betetto, menda v Senju, in prišel sam nazaj v Bakar na moje veliko veselje. Sklenil je, da se etablira v Bakru ter prireja koncerte v bakarski okolici. In zdaj se je pričelo ono, kar je Betetto že sam na kratko opisal v 10. številki Gledališkega lista Narodnega gledališča v Ljubljani. Sestavila sva spored, ki je obsegal pesmi: F. S. Vilharja, Gojmira Kreka, Javorška, Smetane, Čajkovskega, Schuberta in Schumanna. Naročil si je lepe velike lepake s praznim prostorom za datum in kraj koncerta. Prvi koncert se je vršil v Bakru. Danes več ne vem, kako so se ti koncerti eden za drugim vrstili, vendar je bil vsak zase — doživljaj. Spored je bil tako umetniški, da ni v vsakem mestu dosegel uspeha, zakaj — to bo razvidno v prihodnjih vrsticah. Če je bil količkaj dober klavir na razpolago in če je bilo občinstvo le malo dovzetno, je še šlo; toda kaj, ko je publika pričakovala od »predstave« vse kaj drugega kot koncertne točke.

V Dragi (med Bakrom in Sušakom) v stari čitalniški »dvorani« je občinstvo vztrajalo še po končanem sporedu na svojem prostoru in če bi me ne bil vprašal nekdo iz prvih vrst sedežev, »kedar se bo začelo«, in če bi ne bil jaz odgovoril, da je »predstava« že konec, ne vem, koliko časa bi še sedeli. V gledališkem listu je Betetto že sam povedal, kako je na vrtu restavracije »Continental« na Sušaku pobiral drobšč s krožnikom od mize do mize. Navzoč je bil tudi pokojni V. F. Jelenc, ki je tisti čas študiral na Sušaku, in še nekaj drugih takratnih dijakov, katerih imen se pa več ne spominjam, le to dobro vem, koliko časa smo morali Julija pripravljati, da se je s težkim srcem »udal«. Po koncertu smo še posedeli, nakar sva se napotila peš v Bakar v naš »glavni stan«. Po poti nazaj pa je naju ujel dež. Prišla sva domov v salonski suknji in v lakstih čevljih — do kože premočena.

Po navadi sva šla že dan prej v določeni kraj, da najameva »dvorano« in nalepiva lepake, kar sva opravila večinoma sama. V ta namen so nama služili najbolj brzojavni drogi in ograje. Ker sva uvidela, da s samim koncertom vsestransko ne ustrezava, sva morala misliti pač na »podaljšanje« koncerta. Napravila sva nov spored, in sicer takšen za ples. Izbrala sva valčke, polke, mazurke in hajdi — Betetto gosli, jaz pa klavir ali harmonij, kar je pač bilo pri roki. Tako tudi na Krasic nad Bakrom. Danes imajo tam dve krasni dvorani, takrat pa sva se morala zadovoljiti z nizko gostilniško sobo pri Malviču, a harmonij, o katerem Betetto že sam pripoveduje, da ga je nosil na hrbtu, sva dobila iz sosedne vasi. Vstopnina: vse po 10 krajcarjev. Seveda je bilo tudi dosti slepih pasažirjev in že je hotel Julij intervenirati, pa sem smatral za pametnejše, da jih pustimo, ker bi jih bila drugače lahko še skupila. Za vsak koncert sva delala kar najboljšo reklamo ter vabila tudi osebno. In to ni bilo tako lahko. Prehodila sva v največji vročini najprej pot iz Bakra do kraja najinega namena, kamor je bilo včasih eno do dve uri hoda, iskala »dvorano«, delala obiske, lepila lepake, kar je trajalo ves dan, in nato se vrnila v Bakar, da se drugi dan zopet povrneva. V tisti dobi so redki Slovenci zašli v Hrvatsko Primorje. Danes se več potuje in marsikdo občuduje krasen razgled, ki se mu nudi, ko se pripelje na Plase. Vidi se tu ves Kvarner z vsemi otoki in zalivi. Narava se pred nami razprostira kot na dlani. Prvi kraj, ki ga ugleda oko najbliže pod progo, je Hreljin, kjer je Betetto tudi poskusil svojo srečo. Iz Bakra je dve uri hoda. Prišla sva kot navadno dan poprej radi reklame. Dolgo sva iskala primerne »dvorane«, nazadnje sva vendar iztaknila neki prostor, kjer so se ob nedeljah vršili plesi. Obiskala sva že pokojnega župnika Urpanija, zelo ljubeznivega starčka, nato kaplana, nadučitelja, učiteljice itd. Lastnica »sale« nama je svetlovala, ker sva nameravala prirediti »predstavo« med tednom, naj greva s trobento in bobnom po vasi, ker drugače težko, da bo kaj prida obiskano. Še prej naju je vprašala, kje sva pustila konje in drugo. Seveda je imela žena glede obiska prav, kajti razen gori navedenih oseb ni bilo nikogar na koncertu, in če se ne motim, je znašal ves »inkaso« 14 kron. Vendar to ni zmanjšalo niti malo najine dobre volje, posebno ne, ko je ob koncu koncerta sivolasi župnik zaprosil, da naj zapoje še »Naprej zastava slave«, čemur je Betetto tudi ugodil. Nato smo se zabavali skoraj do zore. Odšla sva zopet peš v Bakar. Bila je krasna noč! Spominjam se dobro, da mi je Betetto med potjo pripovedoval, da je bil na Dunaju ter pel na odru dvorne opere za poskušnjo, kjer se je zbral okoli njega skoro celokupen ansambl ter mu navdušeno aplavdiral. — Tudi Kraljevič sva obiskala. Tu je bilo izbrano občinstvo, ki je bilo naravnost vžičeno nad Betettovim petjem. Spominjam se ne-

Operni pevec Julij Betetto v svoji garderobi

kega višjega častnika, ki je posredoval, da bi občinstvo še enkrat plačalo vstopnino, a do tega ni prišlo. Namenjena sva bila, da posetiva tudi Delnice v Gorskem kotaru. Tam so se naju spominjali še od prejšnjih gostovanj, zato je koncert uspel v vsakem oziru. Čisto drugače je bilo pa v Kastvu. Betetta se je držal od časa do časa že omenjeni Orešnik, katerega je »angažiral« kot »impresarija« ter poslal naprej v Kastav, da pripravi za koncert v tamkajšnji čitalnici. Ta bi se moral vršiti ravno v nedeljo. Julij zjutraj iz Bakra, a jaz šele popoldne s fijakarjem do Reke in od tam z brzovlakom do Matulj, kjer me je pričakoval Orešnik. Zatrjeval mi je, kakšno reklamo je napravil in celo po mestnih kamenitih stopnicah nalepil lepake. Čas začetka se je približeval in midva sva se pripravila za koncert. »Odpreva blagajno« in čakava — čakava. Od nobene strani žive duše — niti mačke. Polastilo se je naju razburjenje, kajti ura je že odbila devet. Predlagal sem, da ostane »štimmunga«, naj zapoje kako pesem, morda bo kdo slišal in prišel. Betetto zapoje arijo Gremina iz »Onjegina«. In res, kmalu nato se prikaže učitelj, obenem pevovodja tamkajšnjega kraja, vpraša naju, odkod sva prišla in kaj nameravava. Odgovoriva mu, da je za danes v Kastvu nastavljen koncert, pa, žal, ni nikogar. Gospod se začudi, pove, da mu o vsem tem ni ničesar znanega. Začeli smo se spogledavati in malo je manjkalo, da ni bil Orešnik pošteno tepen. Zvijal se je na vse načine in lagal. (Ta Orešnik me je še enkrat v življenju potegnil, in sicer v Osijeku; o priliki povem morda tudi to.) Betetto se je menda podnevi zadržal na Reki in prišel malo pred menoj v Kastav, ker se je zanesel na Orešnika. Preostalo nam ni drugega, kakor da pobremo šila in kopita in hajde peš v Bakar — štiri ure. Bila je kresna noč, na Reki vsi parniki razsvetljeni in nešteto raket je švigalo proti nebu. Radi tega nam je bila pot zelo kratkočasna in kmalu smo prišli na Reko. Ko smo imeli Reko in Sušak že za seboj, so nas dohitele neke »lojtnice«. Naprosili smo voznika, da bi smeli prisesti, kar nam je tudi dovolil. In tako smo se pripeljali do Sv. Kuzma in od tam korakali zopet peš po klancu v Bakar. Na Trsatu je bil precej dober »inkaso«.

Betetto je nastopal tudi v Orfeumu na Reki, kjer pa so imeli svojega pianista. Ves drugi čas se je držal Bakra, pel ob nedeljah v cerkvi na koru, a zraven sva študirala nove pesmi in stare ponavljala. Bakarsko meščanstvo ga je zelo spoštovalo, posebno se je za njega zanimal tudi pozneje, ko je že bil član dvorne opere na Dunaju, sin velikega ilirskega pesnika Ivana Trnskega, med vojsko umrli mestni fizik v Bakru dr. Bogoslav Trnski, ki je bil velik prijatelj pesmi in glasbe. — Jaz sem takrat stanoval na »stari cesti« pri Bujanu v I. nadstropju, odkoder je krasen razgled na mesto in morski zaliv. Neko popoldne sva muzicirala in Betetto je pel, kar je vedno rad storil, Vilharjevega »Mornarja«. Ko je končal, začujeva pod oknom močno ploskanje in glasno odobravanje. Stopim k oknu in vidim najmanj 50 oseb, ki so ali stali ali sedeli po kamenitih stopnicah. Bili so izletniki raznih narodnosti, a največ jih je bilo Madžarov, ki so se pripeljali iz Opatije, kjer so bili na letovanju. Ko pomolim torej glavo skozi okno, se prične tale pogovor med nekim gospodom pod oknom in med menoj v nemškem jeziku: »Ali ste vi peli?« — »Ne, moj prijatelj notri.« — »Naj pride k oknu, da ga vidimo!« — »Julij jim pa ni hotel takoj odreči.« — »Zakaj ne gre ta človek h gledališču?« — Odvrnem: »Saj je pri gledališču!« — »Kje?« — »V Ljubljani.« — »Kaj, v Ljubljani, — naj pride k nam v Budimpešto!... Zakaj ne pride k oknu?« — Nato se je le pokazal in dogovoril za koncert v Opatiji, kjer ga jaz radi zaposlenosti nisem mogel spremljati.

Tako lepo je potekal tisto poletje čas in le prehitro je minula za mene ta doba. Nekega tmurnega popoldneva smo ga spremili do polovice poti na bakarsko postajo. Z njegovim odhodom so postali dnevi dolgočasni. Javljal se je odslej pismeno iz krajev, kjer je koncertiral, tako iz Ogulina, Zagreba itd. in nazadnje iz Slavonije. Vsa ta pisma in razglednice hranim še danes. V času bivanja Betetta v Bakru se je pojavil radi predstav umrli Božo Gavrilović s soprogo in hčerko. Bila je to solidna in poštena srbska igralska družinica, ki je včasih obstojala iz njih treh samih, včasih pa je imela seboj še enega ali dva igralca. Božo je bil znan predstavljavec »Graničarjev«. On sam je igral do 15 vlog, vstevši glavne. Nekoč je bil tudi v Ljubljani. Gavrilović je takrat v Bakru nagovarjal Betetta, da naj pristopi v njegovo družbo. Jaz sem Betetta odgovarjal od tega, kar mi je radi pok. Gavriloviča še danes žal, ker sem pozneje spoznal, kakšna poštena bohemska srbska duša je bil. Pozneje sva postala dobra prijatelj in pomagal sem mu po svoje, kolikor mi je bilo mogoče. Umril je pred nekoliko leti v Zagrebu v največji revščini. Bodi mu na tem mestu postavljen mal sponenik.

Na koru kaptolske cerkve v Bakru, kjer je Betetto tolikokrat »pomagal«, je na ograji vrezal v les svoje ime, kakor tudi jaz. Ko sem bil lansko leto v Bakru na počitnicah, sem šel v cerkvi tudi na kor, kjer sem zaman iskal Betettovega imena; prebarvali so ograjo kora in zabrisali njegovo in moje vrezano ime in letnico.

**Najbolj prikladno
in preprosto je
če vzamete
Aspirin
o obliki tablet**

Teža vsake tablete je natančno določena (0,5 gr.) Lakho in snažne se

vzamejo seboj in zavžijejo. Vrže se jo v kovarec vode, kjer hitro razpadejo. Am-pak samo pristne Aspirin-tablete o originalnem zavofu »Boyer« morajo biti!

Danse macabre

Fragment iz leta 1916.

Tone Justin

Neslišno so se odprla vrata in prav tako zopet zaprla. Brez šuma, brez najmanjšega ropota, brez navadnega škripanja s kljuko. Zdelo se mi je, kot da se je odprlo na vratih nekaj črnega, neprodinno temnega, iz česar se je priplazila njegova postava kot polmračna senca iz Tartara.

Niti potrkal ni, sem pomislil, a takoj sem se osmehnil v noč: čemu bi trkal, če pride domov v svojo sobo, saj v njej ni nikogar, v njej ne najde drugega kot sebe samega. In sedel je na rob postelje čisto blizu mene in sklonil, podprl svojo glavo nekako izmučeno v svoje roke, ne da bi se ozrl name, kot da pričakuje moje odločitve, da ostanem in grem z njim na daljno pot.

Pogledal sem mu v obraz, ker istočasno se je ozrl tudi on name s trudnim smehljajem in mi komaj vidno prikimal. Pa to sem jaz, jaz sam! — in ni me bilo strah. Čemu tudi bi se bal samega sebe?

In v temo, v noč so šepetale vprašujoče samo moje misli, v tišino so šepetale odgovor samo njegove misli, zdelo se mi je, kot da se razgovarjam sam s seboj.

Vstal sem — in že je stal pred menoj, pri vratih, ki so se odprla sama s svojo nočjo in temo, v katero sva se odplazila eden tik drugega, kot dve mračni senci, trdno zvezani med seboj, neločljivi. In nisem se čudil, da ne stopava po stopnicah, po tleh, po tlaku, po cestah med hišami in po ovinkih tesnih ulic, temveč hitiva brez šuma v ravni črti naprej, brez zaprek, skozi temo v temo, gledat, kako izgleda življenje od prve samostojne svobodne misli, ko se ima svojo voljo in lastno moč, vse do konca in naprej. —

Tiho in neutrudno so bežale najine sence kot po neskončno dolgem ozkem hodniku, vsem prepreženem s težkimi črnimi zavesami in nikjer se ni vtihotapil trak svetlobe, nikjer ni planila za hip vsaj luč kot meteor skozi noč. In zopet so zašepetale v tišino moje misli z vprašanjem na mojega druga in on mi je istotako odgovorjal.

»Prave mladosti ni tu več, ker ona je ostala s svojimi sanjami daleč za nama, daleč pred onimi vrati, kjer sva se srečala. Sreča, zadovoljnost in življenje? Evo ga — hodiva mimo vsega in skozi vse iz česar obstoji ono.« —

Tema, tema — in naenkrat sem zagledal, kako se plazijo ob stenah temne silhete, kot strahovi, kot demoni. Vsaka je predstavljala v svoji nejasni odurnosti nijanso življenja, a

Slavni ruski baritonist Baklanov

Česa želite?

Želite li šarklje, močnata jedila, pecivo in torte v najvišji popolnosti in lahki prebavljivosti? ... Potem pripravite iste izključno po Dr. OETKER-jevih receptih in z

Dr. OETKER-jevim

pecilnim praškom!

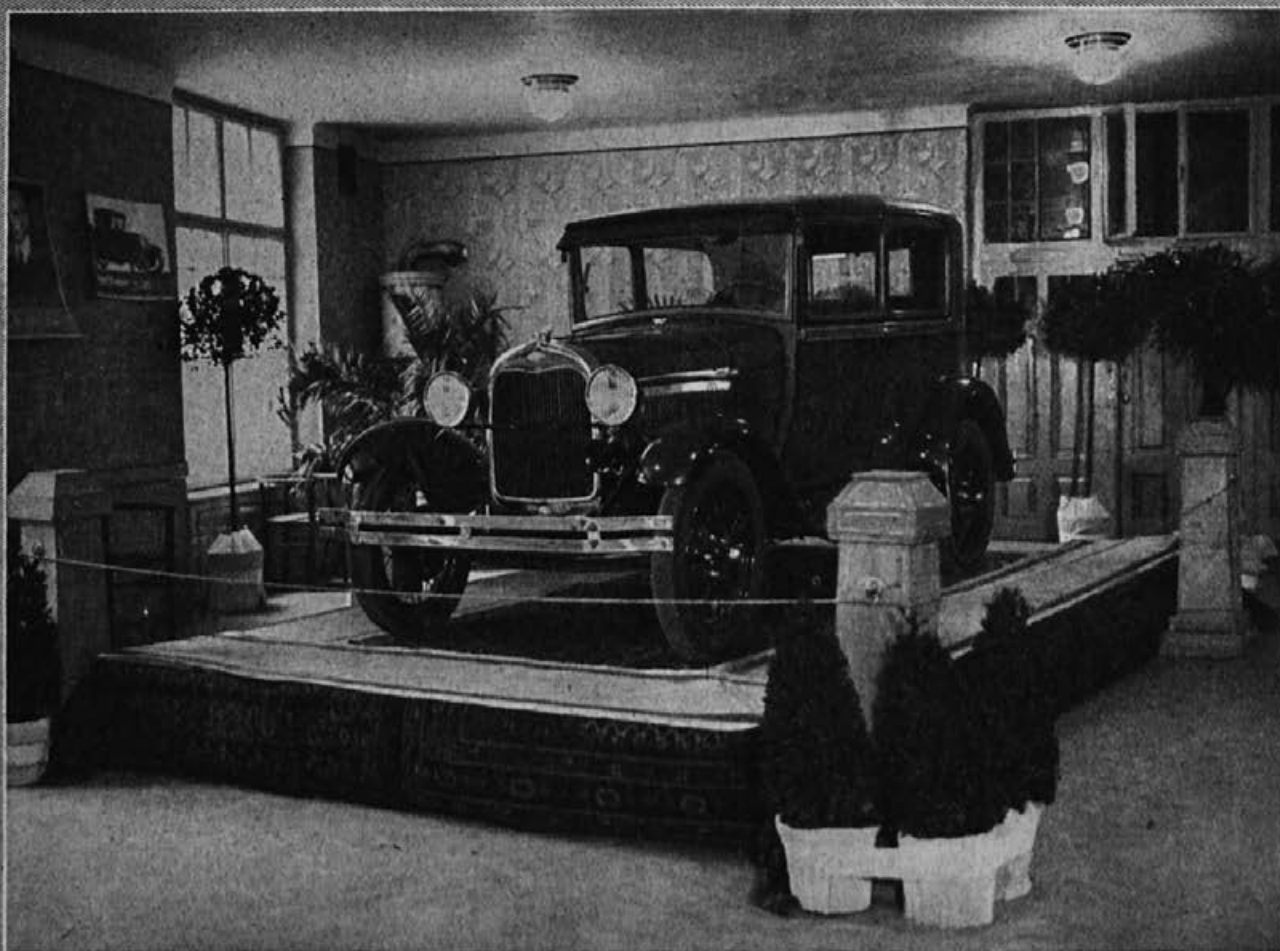
jaz sem hitel s svojo senco naprej, vse naprej, brez vsake volje gnan od nevidne in neslutene sile. Vse, za čemer stremlji človek, je bežalo mimo kot nešteti tropi blaznih furij. Ljubezen s svojo perfidnostjo in živalsko umazano banalnostjo, čast s svojo podlo škodoželjnostjo, zavratnostjo, prijateljstvo z izdajstvom na vsakega in v vsakem času, rodoljubje s svojim nizkim koristolovstvom v blestečih, obrabljenih frazah, topeče se v šampanjcu, dobrih vinih in okroglih trebuhih, svoboda s svojo grenko ironijo in cinizmom ter dolžnost s svojimi žrtvami, bledimi, upadlimi obrazi in blaznimi očmi. Danse macabre. In mimo je prišumel vrhunec vsega, višek 20. stoletja: junaško umiranje za cilje, za svete ideale, za svobodo, za človeštvo. Huj — tu je dosegel ples svoj vrhunec. Blazni domovi niso predstavljali tu divjih, krvoločnih zveri, strašnih Erinij, ne — to je bilo nekaj brezprimerne, najstrašnejše v vsemiru: človek, samo človek z vso svojo bestijalno, samo njemu lastno krutostjo in uživanjem na uničevanju, na ubijanju, na krvi in krvavordečih požarih. Razbiti vse, uničiti — to je cilj človeka, to je vse njegovo najsvetejše, njegova sreča.

In človek se je zagrizel v človeka, v sebe samega, pil pohlepno svojo kri vročo in kadečo se, pil možgane, še tople in pravkar razbite lobanje, žrl pohotno še utripajoče srce, pravkar iztrgano iz prs človeka — samega sebe. Z blaznim krohotom, divjim ploskanjem odobravanja: kaos strašnih, brezupnih disonanc...

Nič več ni bilo črnih mračnih silhuet. Kot da sem se utrgal s svojo senco od realnega tla in padal globoko, globoko. Zopet sem videl nekoliko medle svetlobe, ledene in brezupne, kot da sem ves obdan od zelenih svetlikajočih in ugašajočih se večšč, kot da sem v ledeni grobnici obdan od raztrohnelih vlažnih človeških lobanj.

Bil sem v vsemiru med milijoni svetov in moj drugi jaz, moja senca je padala preko tisočev mrtvih in tihih svetov daleč doli pod menoj na zemljo, kjer se je svetlikalo od časa do časa kot ugašajoča grmada kresa in ugašala, ugašala, vedno bolj izginjajoča v ledeno črno temo.

Bile so to zadnje ogromne iskre, vroči plameni, ki so preživel solnce, ki jih je izumel, ki jih je ustvaril človek sam, da se z njimi uniči.

Okusno prirejeni razstavljeni salon novega Forda v Ljubljani

Fot. Uršič

Naš prvi salon za avtomobile

Tajnost Fordovega sistema, uveljaviti se med svojimi odjemalci, leži v izdatni meri v njegovi umetnosti, delati reklamo. Sicer je res, da tudi on izda ogromne vsote za reklamne svrhe, toda zmisel teh reklam je zamišljen tako globoko, da stoji daleč nad poskusi drugih mark.

Pred kratkim je izšel novi Fordov model. Ako bi bila kaka druga tovarna izdala nov model, bi bila mesece prej začela publicirati vse prednosti in novosti, ki jih namerava prinesiti. Na ta način pa se izgubi zanimanje publike, ki čuje v pompozni oglasi vedno eno in isto, ter tako pravi prihod stroja prezre.

Ford je postopal drugače. Do zadnjega momenta ni objavil drugega kot svojo namero, izdati nov model. Ne le to, zaprl je vso tovarno, tako da nekaj časa Fordovega voza sploh ni bilo mogoče dobiti. Publika je napeto pričakovala trenutka, ko bo o novem modelu izvedela potankosti. Ugibanja je bilo dosti. Kolebali so med štiri- in šestcilindrskim strojem, med ameriškansko in evropsko karoserijo, med vodnim in zračnim hlajenjem. Marsikateri prenapet fantazist je slikal bujnejše slike, kot svoječasno naš Vrhničan (?) Jules Verne.

Tako je znal netiti Ford zanimanje publike do zadnjega trenutka. Znal je zapreti svojo tovarno tako hermetično, da se ni bilo nikomur mogoče splaziti vanjo, da bi zvohal kake detajle in jih prinesel med svet.

Ford sam je rekel, da naj bo prihod njegovega novega modela historičen dogodek. Tudi to se mu je posrečilo. Forda ni bilo videti nikjer drugje kot na razstavah. Po vsem svetu razstava novega modela, po vsem svetu skoro ob istem času. Isti članki, isti inserati, vse ob istem času in po vsem svetu.

O nobenem zgodovinskem trenutku niso časopisi pisali takih kolon in mu posvečali toliko pažnje, kot baš novemu Fordu. Drznost in podjetnost mladega Lindbergha in izkušnje starega Forda spadajo v eno vrsto.

Tudi v Ljubljani smo imeli priliko videti razstavo novega Forda. V okusno z zelenjem okrašeni Zeleni dvorani hotela »Union« je stala na s preprogami pokritem odru limuzina. Lepa, elegantna, zeleno-modre barve. Na stenah pa napis; vsak je začel z besedo »nov«. Saj je res vse novo na novem Fordu. Zunanost in konstrukcija. Poleg napisov pa slike z vsemi različnimi tipami. Zraven pa cene, tako bajno nizke cene, da nismo hoteli verjeti, da se dobi taka kvaliteta za tako malo denarja.

V poznih dopoldanskih urah dne 24. februarja je bila otvorena razstava za povabljenе goste. Bil je to družaben dogodek, ko so člani zastopstva začeli razkazovati povabljenim predstavnikom oblasti in trgovskih krogov poedine posebnosti lepo izvršene karoserije in še bolj precizno konstruiranega voza. Kdor se je pri ogledovanju le preveč utrudil, mu je ponujena zakuska dala novih moči.

Razstava je bila v vsem odprta tri dni in je privabila razen velikega števila interesentov tudi veliko število onih, ki jih je široko zasnovana Fordova reklama opozorila na novi model. Vsakdo je hotel videti vse, nikdo ni hotel zamuditi tega trenutka.

Želeti bi bilo, da se tudi ostale marke ob sličnih prilikah ravna po tem zgledu, saj so saloni za avtomobile pri nas še izjema in tvorijo vendar revijo strojev in shajališče naše elite!

Po „Nedeljskem oddihu“

(Odlomki iz dnevnika)

Ciril Debevec

Premišljam repertoar in gledam igralca. Tudi pri nas se je že mnogo razpravljalo in namigavalo o literarnosti in ne-literarnosti repertoarja, o njegovi gledališki vrednosti ali nevrednosti, o njegovi uprizoritveni opravičenosti ali neopravičenosti. Kljub vsemu precej vestnemu zasledovanju tozadnjih misljenj pa imam še vedno občutek, da si o tem sicer res kočljivem predmetu še vedno nismo zadostno na jasnem. V glavnem bi se dala razlikovati tu nekako dva tabora: prvi in manjši (rekli bi tudi: idealnejši) zahteva v gledališču izključno visoko literaturo in ne pripušča sploh nobenih obziror ali popustov; drugi in večji (praktičnejši) pa zahteva prevesno zabavne in tako zvane »blagajniške« hrane, ki jih zastopniki te struje imenujejo tudi »igre za narod ali za širše sloje«. Oba nazora se pojavljata v praksi ali v ekstremih ali v nerodi ali v zlorabi in zato je tudi dejansko zelo težko priti do ustaljenega, sistematičnega, vsem zahtevam in prilikam gledališča primerne repertoarja. Jaz osebno nisem pristaš niti prvega niti drugega nazora, temveč zagovarjam edinoletni repertoar, ki bi ga imenoval n. pr. gledališko literaturo. Po tem načelu spada na oder sicer Shakespeareov »Hamlet«, — povsem ravnodušno pa pogrešam njegovega »Timona«; ob Gogoljevem »Revizorju« se zelo navdušujem — pri Corneillevem »Cidu« pa se lahko precej dolgočasim; drugi del »Fausta« me v knjigi močno zanima, na odru ga že malo težje prenašam; Molnarjev »Liliom« ali Dumasov »Kean« me lahko na odru zelo pretreseta, dočim me nasprotno Goethejev »Clavigo« pusti po navadi zelo hladnega. S tega stališča torej visoko literarno delo mnogokdaj prav tako ni za oder, kakor tudi ne marsikateri navidezno silno dramatični ali humorni, v resnici pa zelo brezpomembni, škodljivi in bedasto-plehki komad »za preprosti narod«. Kaj spada v eno in kaj v drugo vrsto, se seveda ne dá kar enostavno normativno določiti, kajti tu se tudi ne morejo postavljati natančno in nespremenljivo začrtane meje. To spada v področje razsodnosti in okusa človeka, ki repertoar izbira in razporeja, in zato se po teh vidikih tudi presoja zmožnosti gledališkega vodje.

V pogledu tako zvanega lažjega ali zabavnega repertoarja pa nastane vprašanje: kateri in kakšni naj bodo vidiki, ki naj odločajo pri sestavljanju tega sporeda? Tu se mi zdi umestno pripomniti, da po mojem mnenju še vedno preveč podcenjujemo činjenice, ki bi morale pri izbiri prihajati v poštev. Prav pri določanju teh navidez tako lahko dosegljivih komadov, katerih število naj, če računam praviloma, ne zavzema dosti več kot tretjino celoletnega repertoarja, je treba biti namreč skrajno previden. Kajti klasična ali večja literarna dela so tekom časa po vsem svetu že tako preizkušena, da se morejo tudi kjerkoli uprizarjati z 90 odstotno verjetnostjo na uspeh. Lažjim komadom, posebno sodobnim, pa ta preizkušnja navadno še manjka, ime pisatelja še ni priznано, njegovi gledališki talenti se še niso obnesli in tako je človek večinoma prepričan čisto svojemu okusu in svoji osebni kalkulaciji. Seveda se ravnatelj provincijalnih odrov ravna navadno po vzorih veliki odrov, kar je večinoma tudi najpametnejše. Vendar pa se primerjajo vprav na tem polju tudi zablode in zmote, ki so za uspeh predstave lahko usodnega pomena. Prvi in najvažnejši obzir, ki mora priti pri odločitvi za tako delo v poštev, je vprašanje primernih igralcev. Lahko si se ob čitanju dela še tako besno zabaval, lahko si se ob kakšni tuji uprizoritvi še tako do solz nasmejal, poročila o

Pogled na park novih Fordovih avtomobilov

senzacionalnih uspehih v tujini še s tako naslado prebiral — če nimaš v svojem ansamblu primernih igralcev, je predstava a priori propadla in ga lahko z bridkim obžalovanjem, pa vendar z vso resnostjo mirno položiš nazaj v biblioteko ter čakaš ugodnejših časov.

Vsi večji grehi nad teatrom se dogajajo samo v dveh smereh: ali se približujejo preveč intencijam strogih knjižnih literatov ali pa se nagibajo preveč k nizkim naagonom prostiškega občinstva (Pöbel). Srednja, najlepša in najzanesljivejša pot pa je obenem tudi najbolj pravilna: usmerjaj in uravnaj gledališče po svojih igralcih. Seveda pa naj bo težnja vsakega idealnega vodstva, da si izpopolnjuje ansamble tako, da bo zmožen izvajanja najtežjih in najširših repertoarnih nalog, toda v kolikor to še ni izvršeno (in takih zavodov je malo!), mora biti zadnja odločitev odvisna le od sposobnosti živega materiala, to je od možnosti zasedbe in igralske izvedbe, ne pa od suhih literarnih, pa če še tako idealnih, papirnatih načrtov. »Kralj Lear« je gotovo veličastna tragedija in je vsakemu gledališču v čast in ponos, toda če nimam vsaj približno dostojnega igralca za Learja, ga rajši ne uprizorim in počakam. In tako bi moralo biti prav za prav z vsemi za uprizoritev namenjenimi deli. Eksistenca igralca naj odločuje. In če imam v svojem ansamblu igralca, ki mi tudi literarno manj vredno stvar napravi gledališko veliko, potem je uprizoritev takega dela tudi pred strožjo vestjo popolnoma opravičena. Izpričano dejstvo je namreč, da nudijo te vrste komadi pravemu talentu marsikdaj mnogo več prilike za samostojni, tipični igralski razvoj, ker mu dovoljujejo več razmaha in več možnosti samovoljnega ustvarjanja, kakor pa tiste, pri katerih je morda vendarle prestrogo vezan na začrtane meje pisatelja. Pravi igralec si včasih naravnost zaželi — in to mu je tudi potrebno in vedno jako koristno —, da dobi za igranje vlogo, v kateri on s svojo umetniško osebnostjo nadkriljuje umetniško osebnost pisatelja. Zato so povsem razumljivi dokaj gosti pojavi, da n. pr. največji igralci (med njimi imena kakor Duse, Salvini, Sarah Bernhardt, Pallenberg, Bassermann, Käthe Dorsch, Ida Roland, Massary i. dr., prim. tudi repertoar Burgtheatra) gostujejo običajno razen v dveh ali treh resnejših vlogah tudi v eni izmed tistih, ki jih vsaka kritika meče med ničvredno kramo. Vendar se ista kritika postavi v takih primerih tudi takoj na edino pravilno stališče, raz katero uprizoritev potem presoja: delo, če treba, raztrga, igralca pa vzame na znanje z vso resnostjo in ga ocenjuje samo s stališča samonikle igralske umetnosti. Tej sprevidnosti kritike se imajo igralci drugih narodov neprimerno mnogo zahvaliti: kajti taka kritika gleda v teatru predvsem igralca in predvsem igralcu posveča vso svojo pozornost. Zato se igralci, in z njimi gledališče (in z njimi velika, visoka dramatična literatura) pri drugih narodih tudi razvijajo — pri nas pa zastajajo, tavajo in se motijo zaradi kratkovidnosti kritike in zaradi pomanjkljivega poznavanja lastnih izrazitih talentov. Na splošno naša kritika še nima tistega pogleda in posluha, da bi mogla, vsaj v kolikor je to možno, ločiti, kaj gre pri predstavi v zaslugo igralca in kaj v zaslugo pisatelja. Zato se n. pr. zgodi, da hvali v dobrem delu slabo igranje in da raztrga v slabem delu dobro igranje. Izjeme pravilo samo potrjujejo.

★

Poleg drugega razlikujem igralce tudi po tem, kar znajo, in pa po tem, kar so. Tisti, ki znajo, znajo, če hočejo; tisti, ki so, so, četudi nočejo. Zato so prvi zelo dragoceni, ker so

Pogled na »oddelek« Fordovih tovarn

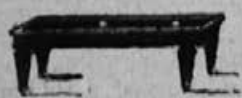
različno uporabni, zelo zanesljivi in ker skoro nobene vloge ne skvarijo. Ne nudijo sicer nič posebnega, a s svojim znanjem se vzdržujejo vedno na dostojni in vsaj na povprečni višini. Vrednost tega tipa tiči, rekel bi, v njegovi **obsežni** (ekstenzivni) **uporabljivosti**. Drugi so prav tako dragoceni, vendar je njihovo območje mnogo ožje, mnogo omejenjše, zato pa učinkujejo na pravem mestu tem silneje in mogočnejše, ker vplivajo ne samo s svojim znanjem, temveč z vso svojo naravo, odnosno z vsem svojim bistvom. Vrednost drugega tipa tiči torej pri sicer omejenejši uporabljivosti v njegovi **močnejši** (intenzivnejši) **učinkovitosti**. Iz tega pa z vso nujnostjo tudi sledi, da mora biti drugi tip njegovi naturi in bistvu, ali recimo, njegovemu najosebnejšemu izrazu primerno zaposlen, kajti samo na ta način se pri njemu učinkovitost izproži in doseže svoj namen, dočim pri prvem tipu okolnost zaposlitve nikoli ne more biti tako važnega in usodnega pomena. Zato je ravnanje režije in kritike s prvim tipom razmeroma dovolj enostavno, z drugim pa (posebno, dokler je še v razvoju) zelo nevarno in jako odgovorno. V pravilni zaposlenosti tovrstnega igralca tiči že več kot polovico njegovega uspeha. Režiserju in njemu je s tem momentom delo jako olajšano, ker tak igralec enostavno s svojo naravo izčrpa in obenem izpolni vso vlogo. Seveda je potem neobhodno potrebno, da je njegova osebnost (kljub ponavljanju v raznih vlogah) toliko močna in učinkovita, da more gledalca v izredni meri in neprestano zanimati, ali z drugo besedo, da more občinstvu nenavadno ugajati in ga tudi stalno zabavati. In ti dve dragoceni lastnosti imata tako ga. Škerlj-Medvedova in še bolj, se mi zdi, g. Janez Cesar.

Cowardov »Nedeljski oddih« (Week-end) — premijera v ljubljanski drami 1. februarja t. l. — je ena izmed tistih navidezno mnogoštevilnih, dejansko pa prav za prav precej redkih veseloigrice, ki sicer nimajo niti najmanjših literarnih ambicij, ki pa tudi sicer niso v nobenem pogledu dolgočasne, zoprne ali škodljive. Zabavna trodejanka z dokaj imenitnim zamislom, povsem nedolžno vsebino, zelo dobro gledališko tehniko, bogato situacijsko komiko in dobriimi igralskimi vlogami. Eno izmed tistih posebnih del, katerih propad ali uspeh zavisi izključno le od načina izvedbe, torej od režiserja in od igralcev. Naša predstava pa je s te strani imela izredno srečo: potekala je, spretno aranžirana, v veselem, mestoma nalezljivo razigranem tempu uvežbanih mladih igralcev, od katerih sta zlasti omenjena dva igralca očitovala v svoji igri več kakor splošno simpatičnost in zdravo, že ugledno izpopolnjeno izurjenost.

Res je in izven vsakega dvoma, da sta Medvedova in Cesar odigrala že celo vrsto vlog s prav izvrstnim uspehom in skoro nobene se ne spominjam, ki ne bi vsaj zadovoljevala. Vendar se mi oba že zlepa nista zdela tako v svojem elementu, kakor tokrat v »Nedeljskem oddihu«. Malokdaj tako kakor tu, sta igrala vsak samega sebe. Medvedove resolutna, malo teatralična komičnost in Cesarjeva bujna in gorko-žareča življenjska radostnost še nista že dolgo tako blesteče izživiljala, kakor v teh dveh po sebi skoro neznatnih vlogah Judite Blisove in Sandya Tyrella. V lastnostih, kakršne so se razodevale tu, tleži osnova njune igralske obdarjenosti.

Za spoznavanje igračevih najznačilnejših zmožnosti in za usmerjanje njegovega razvoja tako ugotavljanje ne more biti brez pomena. In če se je le enemu igralcu ponudila v delu prilika, da odkrije in izpriča svoj glavni in najbistvenejši talent — potem je to že dovolj tehten razlog, da je uprizoritev takega, slovstveno manjvrednega dela zavoljo gledališke izvedbe opravičena. Zaradi Medvedove in Cesarja se je »Nedeljski oddih« izplačal in umetniško obrestoval. Zato je zaradi Medvedove in Cesarja »Nedeljski oddih« v našem sporedu popolnoma opravičen.

Gotovo pa je seveda, da bi po natančnejših preiskavah na drugih podobnih komadih ne prihajali v vseh primerih do enakih in utemeljenih zaključkov.

BILJARI

IN VSE POTREBŠČINE ZA BILJARJE
S. MÜLLER IN SINOVI / ZAGREB, GUNDULIĆEVA UL. 35
PRVA HRV. TOVARNA ZA BILJARJE

Povest o raztrganih očeh

Bratko Kreft

V kavarni je bilo zelo pusto in dolgočasno, kakor je to vedno po nedeljskih večerih. Časniki so bili prečitani ali vsaj pregledani že jutraj; najnovejše novice so do večera že zastarele. Ker so prihajali ljudje ves teden, so pač prišli še v nedeljo zvečer. Človek se privadi kavarne kakor cigarete in se je poslužuje, kadar pride poželjenje in kadar ima denar.

Sedeli smo v kotu. Slavko, moj tovariš medicinec z univerze se je dolgočasen oziral po kavarni, njegova zaročenka Zinka, ki ga je prišla obiskat, je prebirala modne revije.

On pa je kadil cigareto, spuščal v vijočih se kolobarjih dim in skoz njega tu pa tam poškilil na Zinko. Nisem ga še dolgo poznal. Seznanil me je z njim Slavko, ko smo obhajali srečni izid njegovih glavnih izpitov pred doktoratom. Precej dolg je bil in suh ter resnega pogleda, ki se je včasih prav ostro zasadel v tuje oči. Po poklicu je bil odvetniški kandidat že pet let, vedno lepo počesan in obrit ter nesrečno poročen in sedaj ločeni zakonski mož. V študentsko družbo je zahajal zelo rad in najljubša mu je bila številna in pestra, da se je lahko sesedel v kak kot ter popolnoma neopažen in neobčuten pil

Mirko Šubic: † Slikar Ivan Franko

svojo časo piva. Le včasih, kadar se je napil ali kadar je bil otožno resen (kakor je trdil Slavko), je govoril in pripovedoval iz svojega študentskega življenja. Slavko je hvalil njegovo pripovedno zmožnost in zanimivost, s katero je navadno prevzel svoje poslušalce. Pa to je bilo zelo redko. Navadno se je zgodilo, da ga je za pripovedovanje navdahnili kak navzoči človek, ki ga je izredno zanimal in mu vzbudil spomin.

Žensk ni trpel. To je bilo splošno znano in zato so ga študentje radi zvalili k sebi ravno takrat, ko so imeli svoja dekleta ali kakorsibodi ženske med seboj. Ni jim zameril in je včasih tudi s katero izpregovoril. In čudno! Dekleta ga po takih pogovorih niso mogla prehvaliti, kakor je bil trd in neusmiljen v svojih nazorih do ženske. Preklinjale so njegovo ženo, ki je bila zelo lepa in ki jo je ljubil in jo najbrž ljubi še vedno in ki ga je tako nesramno prevarala z ljubimcem, nekim mladim grofom, strastnim avtomobilistom.

Očividno je pripeljal Slavko svojo zaročenko nocoj sem, da bi ji pokazal tega človeka, včasih mrtvaško molčečega, včasih divje razposajenega in veselega. Zinka je od radovednosti in pričakovanja vsa žarela pred njegovimi pogledi, ki go jo kakor igrajoči metuljčki obletavali vedno bolj.

»Povejte nam kaj, gospod Fric!« Tako ga je klical Slavko, tako so ga klicali vsi in zato ga je tako nagovorila tudi Zinka. Bežno je pregledala vse modne revije, pa si ni veliko zapomnila za provinco, kamor se je morala zopet povrniti. Motil jo je on in molk, ki je ves čas lebdel nad nami.

Zinka je bila prijetna in prikupljiva, pa tudi lepa.

»Slavko je pravil, da znate tako lepo pripovedovati!«

Pogledal ji je v oči in ona je povedala glavo.

»Kaj naj povem? Ničesar ne vem.« je vzdihnil in kakor da se je zamislil v davno preteklost, pogledal preko in skoz kavarno nekam daleč.

»Nekaj pač povejte — — —« Slavko se je nasmehnil Zinkini otroški vsiljivosti. — In Fric kakor, da se je res nečesa spomnil, je dejal.

»Da, nekaj... Vi gospodična Zinka...« pogledal ji je v oči, ne ostro, ne trdo in ne zmagežljivo, temveč motno, nejasno, da je lahko vzdržala njegov pogled... — »vi imate lepe oči!« Počasi je izpregovoril, tiho in boječe, kakor da se boji z besedo oskruniti ono misel in čuvstvo, ki sta se v njem vzbudili ob njenih lepih, živih in nedolžno zapeljivih očeh.

Zardela je in tudi Slavko se je ob njegovem poklonu nerodno zasmel.

»To ni nič, gospod Fric, to je...« ni vedela, kaj bi še rekla. Zato je nadaljeval on.

»O, gospodična, to je veliko, tega nima vsaka, tega še prav posebno ne, kar imate v svojem pogledu, v tistih modrih očeh.« Res je bilo nekaj posebnega, odkritosrčnega v njih, in zdelo se ti je, kakor da vidiš v dušo samo. In vendar so bile tako zapeljive sredi mladostnega skrbno rdečega lica, da bi zadremal in predal opojnosti strastnega poljuba.

Prižgal je novo cigareto in Slavko mu je namignil, češ, sedaj je že na pravi poti.

»Ker imate tako lepe oči in ker hočete, da vam kaj več povem, pa vam bom povedal.«

Zinka se je srečna spogledala s Slavkom, gospod Fric pa se je nekoliko sključil v svojem sedežu, nagnil k mizi, uprl svoj pogled preko mrzle mramornate plošče na tla, kjer je bilo že precej prahu, papirčkov in cigaretnih ogorkov. Tako se je sklonil, da mu ves čas nismo videli v oči. Samo včasih, kadar je nekoliko prestal z besedo, kakor, da mu je težko, se je zravnaval nekoliko in videli smo povsem drugo lice, drugo čelo, druge oči in usta. Vse se nam je zdelo v nekem spominskem žarenju mladostno in trpeče obenem. Mogoče, da se je spominjal poleg Vi-vie tudi svoje žene, ki je bila lepa

Etiole gorčica je najboljša

in ki je tudi imela lepe, zapeljive oči, s katerimi je sfrčala z onim avtomobilistom. Mogoče je tudi, da se je v teh trenutkih spominjal vsega svojega življenja in ljubezni, ki je še vedno tlela v njem in ki je ni mogel preghati ne z mislijo, ne s prostitutkami in ne z vinom...

1.

»Gotovo vam je že gospod Slavko na dolgo in široko pripovedoval o meni. Kar imam povedati, povem vedno vse naravnost, brez prikrivanja in olepšanja. Kakor živim, tako govorim. Samo toliko, da se ne boste čudili ali pa mogoče rdeli, če bom govoril o prostitutkah in ženskah sploh v navadnem, vsakdanjem tonu.

Zgodilo se je to, kmalu po tistem. Skušal sem se izživeti, kjer se je pač dalo in moji prijatelji, mladi in stari, poročeni in neporočeni, so mi seve stali pri tem dobro ob strani. Tako smo neko nedeljo napravili izlet v avtomobilih in v zabavo vzeli seboj prostitutke. Ni bilo prvič ne zame ne za druge biti v družbi zloglasnih žensk, ki so večno zaznamovane od strani moralizujučih, a ravno tako nemoralne družbe.

Med tistimi, ki so šle z nami, je bila tudi Vi-vie. Čudno ime, kaj ne. Pa to je pri razkošnih ženskah navada. Bila je še mlada, komaj dvajset let je imela, pa je že skoraj tri leta delala v tem poklicu. Vitke postave, krasnih, lepooblikovanih nog, bujnih prsi in ustnic, ki bi jih človek večno poljubljal, če tudi so bile našminkane. Vsa živa in razposajena je bila, nič sentimentalna niti takrat, ko je bila vinjena. Vse ostale so navadno proti polnoči, ko so bile že pijane, tožile, nekatere histerično jokale. Alkohol je bruhal njih notranjost navzven. Edina Vi-vie je ostala pri židani razposajeni volji, če tudi ni ravno manj pila od drugih. Že pri predstavljanju me je vzbudila v oči zaradi žive, neprisiljene besede, lepega telesa in pokvarjenih oči. Da, pokvarjene oči je imela in včasih, kadar je zdivjala in strastno objemala, so ji tako čudno stopile iz globeli, se premikale zdaj na levo zdaj na desno in vsaka posebej v svojo. Kakor da bi bile na natezalnici ali kakor da so privezane h konjskim repom, ki vlečejo vsak na svojo stran... Ravno tako se mi je zdelo in včasih sem v strahu pričakoval, da se bodo raztrgale, da jih ne bo več in da bo Vi-vie zdaj pa zdaj — oslepela.

Nekaj groznega je bilo v tem pogledu. Nihče ga ni mogel vzdržati in moji prijatelji so jo naravnost zaničevali in se norčevali iz njenih, pokvarjenih, škilastih oči. Včasih tako glasno, da je morala slišati in vendar ni odgovorila ničesar. Prostitutka je hitro užaljena, ako ji kaj pogovarjaš. Saj si jo kupil in zato ne smeš pogovarjati. Vi-vie pa je napravila tako, kakor da ni slišala.

Neko čudno nagnenje sem čutil do nje. Ne samo ono, radi česar gre človek k prostitutki, nekaj več, nekaj posebnega sem čutil, kadar me je poljubila. Čutil sem vročično razgretost njenih lic in njene ustnice so se vsesale v moje tako, da me je zbolelo...

Po izletu smo se razkropili vsak s svojo, kakor je to navada. Jaz sem šel z Vi-vie. Stanovale so v visoki,

F. ŠIBENIK

★

LJUBLJANA

Edino pravi in zapeljivi

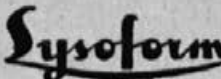

Vse mrgoli

bacilov, teh najzavratnejših povzročiteljev vseh bolezni. Nevarnost preti z vseh strani našim dragim. Modra gospodinja naj si prizadeva, da drži dom v čistoti.

Lysoform vrši svojo dolžnost. Lysoform je edino močno desinfekcijsko sredstvo prijetnega vonja, ki ne maže. Predmeti dnevne potrebe naj se perejo v raztopnini Lysoforma: tla, čebri, odvodne cevi.

To Vam nalaga ljubezen do družine. — Navodila na vsaki steklenici. Dobiva se povsod.

**CISTOČA
ZDRAVLJE
ŽIVOT**

lepo pobeljeni hiši in tudi njih stanovanja so bila precej udobna in lepo opremljena.

Vi-vie je bila v tretjem nadstropju. Njena soba je bila prostorna. Salon in spalnica obenem. Na stenah so viseli ženski akti. Mogoče so bile fotografije njenih sovrstnic. Nad posteljo je visela velika podoba ženskega akta. Obstal sem pred njim. Vse je bilo nekam drugače urejeno, kakor pri drugih, ki sem jih bil že do takrat obiskal.

Ali nad njeno posteljo je bilo lepo, mlado dekle, z razpuščenimi lasmi in z zvitim gornjim telesom, da se je videla tudi ena grud. Obraz je bil v slabem profilu, tako, da so se ustnice slabo videle.

»Ali si to mogoče ti?« sem jo vprašal.

Prikimala je.

»Zakaj pa nisi pogledala tako, da bi se videle tudi tvoje ustnice. Tako lepe ustnice imaš.«

Pogledala sva si v oči in ona je žalostno, prvič v moji družbi, povsila glavo in pogledala v stran. Njen molk sem razumel. Radi oči je žrtvovala še ustnice. Nekam tesno mi je postalo in v tistem trenutku sem občutil nekaj brezmejno strašnega ob njenih raztrganih očeh, ki so imele nekaj nad vse trpečega v sebi. Ni trpela, da ji je kdo gledal v oči. Zato je hitro ugasnila luč. Toda jaz sem jih videl tudi v temi...

Sredi noči, ko so bila telesa že izmučena in so samo še misli bežno delovale, sem jo poprosil, da mi povsem odkritosrčno pove, kako je prišla sem. Prostitutke se namreč zelo lažejo in žive neko fantastično duševno življenje, o katerem ti potem pripovedujejo, če jih vprašuješ po poreklu pota, ki jih je dovedel do tega poklica.

Vsesala se mi je v ustnice, jaz pa sem ji v temi pogledal v oči. Svetile so se. Vanje je kanila solza tajnega trpljenja.

»Vi-vie, ti imaš tako trpeče, tako čudne oči...« In sedaj v temi se mi niso zdele več grozne, niti odbijajoče. Kakor da vidim v njih dušo trpečega dekleta, so se mi naenkrat zdele lepe. Trpljenje napravi v človeku hude brazde, toda simetrične, da tvorijo izraz njega samega in zmes neke čudne lepote. Tako sem tisti trenutek doživljal njene oči in bilo me je sram, da sem bil to, kar sem bil in žal mi je bilo, da je bila ona prostitutka. Toda lepa doživetja so kakor opij, ki človeka zasanja iz vsakdanjosti in zabriše vse tisto, kar je grdo, ogabno.

Bilo mi je, kakor da sem jo vzljudil in moj poljub je bil ves drugačen, kakor prej... Čutila je to in iz hvaležnosti, da se je vsaj za trenutek znašla s človekom, ki k njej ni prinesel samo telesa, ampak tudi dušo, mi je povedala svojo zgodbo. Čudno zgodbo, kakor so čudne zgodbe vseh prostitutk. Toda njena je bila resnična, niti za besedico zlagana. Zgodba o nesrečnih, raztrganih očeh...

2.

Sedemnajst let je bila stara, ko so jo hoteli poročiti z ostudnim bogatim debeluhom. Njen oče je bil bogat trgovec, ona njegova edinka. Ko je imela pet let, je zbolela na obeh in od takrat so stopile iz običajnega tira. Občutila jih je komaj, ko je imela sedemnajst let in ko so jo hoteli poročiti s človekom, ki ga je v prvem trenutku spoznanja zasovražila — ki se ji je grdil do skrajnosti.

Ves čas je sanjala o lepem, mladem fantu, ki bo ali pesnik ali oficir ali kaj drugega... Samo mlad je bil v njenem hrepenenju, lep in jo je ljubil, ljubil kakor še nihče na zemlji ni ljubil svoje dekle. In sredi teh sanj je prišel izrodek človeka, ki bi jo kupil s svojim denarjem, človek, ki ni mogel iz ljubezni dobiti nikogar, ampak je razpolagal samo s svojo debelo denarnico. Pred očetom in materjo je bila seve denarnica več. Zato so barantali. Ona pa se je postavila v bran. Odločno, samozavestno, uporno. Vse primere, ki jih je kdaj čitala, je uporabila, samo, da je označila ogabnost svojega ženina in stud, ki ga je vzbujal v njej.

Gospa mama in gospod papa sta bila precej huda. Mama, ki je bila lepa, po telesu in licu in očeh, ji je v jezi zabrusila, da je radi njenih škilastih oči ne bo vzel nihče drugi.

Pomislite! To je dejala mama in mlada, hrepenenja in lepih sanj polna Greti je zbežala k zrcalu in pogledala v svoje oči...

Takrat jih je prvič in strašno doživela in od tistega trenutka se je začelo njeno trpljenje in romanje. Poročila

se je. Po poroki ušla. Iskali so jo povsod, a je niso mogli najti. Še le po enem letu so zvedeli, Toda takrat je bilo že prepozno...

Denarja je imela za nekaj časa dovolj, in vozila se je okoli, živela v moški družbi. Sedaj s tem, sedaj z onim... In venomer čakala onega mladega fanta, ki bi moral priti od nekod in jo ljubiti... Pa ga ni bilo. Samo moški s telesi brez duš so jo spremljali in se norčevali iz škilaste Vi-vie...

Sprva ni mogla verjeti in je prikrivala same sebi resničnost svojih oči. Zrcala je lomila in ker jih je vedar potrebovala, jih je skrivala v omaro. Samo, da bi ne videla svojih raztrganih oči... Tudi v njeni sobi, kjer mi je vse to pripovedovala, ni bilo zrcala. V omaro ga je zaklenila in uporabljala v bežnih trenutkih šminkanja in pudranja.

Ob velikem spoznanju, da njeno vitko telo vzbuja samo pohotnost moških in ne tiste ljubezni, o kateri je toliko čitela v romanih in o kateri je presanjala toliko lepih, prelepih trenutkov in ob prazni denarnici ter nesrečnih očeh, ob tem spoznanju je postala prostitutka Vi-vie, divja, razposajena, strastna, hoteč s telesom izživeti svoje hrepenenje in trpljenje. Zato Vi-vie ni bila prostitutka, kakor so prostitutke. Zato ni bilo sentimentalna, kadar se je napila in zato so bile njene oči v tem trenutku, ko sem jih gledal v temi, tako trpeče, raztrgane. Včasih ji je bilo, da bi se ustrelila, ustrelila naravnost v oči.

... Ob svojih očeh je šla na Golgoto. In njene raztrgane oči so bile njena duša... Da, gospodična!

*

Umolknil je. Pozno je postalo med tem. Ljudje so povečini že odšli. Zinka ga je ves čas verno poslušala in pazila, da noben zvok njegovega glasu, ki je včasih drhtel kakor struna, ni šel mimo nje. Nastal je molk. Slavko je naročil še črno kavo. Kakor da hoče poplakniti povest o raztrganih očeh. Oni pa je znova zakadil

... Gledal sem Zinko. Njene lepe oči so se svetile v svitu kavarniških luči. Videl sem, kako je srečna, da ima tako lepe, mlade, in zapeljive oči in da jo ljubi mlad, lep fant kakor je Slavko.

Povem Vam skrivnosti

mojega izrednega napredovanja v službi, ki je izzvalo povsod veliko začudenje. Kupil sem si namreč tri knjižice profesor Siča »Trgovsko računstvo«, »Trgovski leksikon« in »Knjižigovodstvo«, katere so tako majhne, da sem jih lahko spravil v žep. Kadar sem bil v zadregi pri svojem delu, sem segel v žep, odprl knjigo in — zjasnilo se mi je — takoj sem vedel, kaj mi je storiti. Ni čudno torej, da sem si pridobil zaupanje svojih predstojnikov. Te tri knjižice, imenovane tudi »Trgovsko poslovanje v žepu« prav toplo priporočam vsakemu trgovskemu nastavljenju in trgovcu. Vse tri knjige skupaj stanejo samo 30 Din. Ako pošljete denar naprej na čekovni račun št. 14.627, se Vam poština ne zaračuna. Ako ste naročnik »Razgleda«, dobite vse knjige skupaj za 25 Din.

Knjige je založila in jih razpošilja tvrdka

Novinski biro, družba z o. z.
Ljubljana, Šelenburgova 7/II.

Spomladni modni brzovav za dame

Frizura: Je zopet ženska! Lasje so daljši; odpravljena je naraščajoča oblika v tilniku, lasje morajo biti tako dolgi, da jih je zvečer mogoče včesati v kodre. Na lice se polagajo šestice, kot jih nosi Bekerica, ali pa lepi, globoki vodni kodri.

Dolžina: Za večer bo nositi krila, ki segajo 10 do 15 cm pod koleno, obleka dneva in kostim pa so krajši kot kedaj.

Linija: Zvečer precej bujna, plapolajoča in čičkasta, podnevi skromna, stroga in klasično enotna.

Barve: Beige v vseh odtenkih prevladuje. Plašč za spomlad je izključno beige ali sivomodre barve. Nove barve oblek so zelene, žareče-rdeče, ki se imenujejo po svojem stvaritelju »Patourot«, potem kakaobarvne in grisrosé.

Materijal: Za plašč najmekkejša blago iz kamelovine, Nattea in homespuns, za žemperje angorski trikó, tenke nove raznoterosti iz Kashe, Crépe de Chine in Georgette de laine, za popoldne pa pisani vzorci, ki so vtisnjeni v Georgette, mousseline in Crépe de Chine Fond, in težke, valoveče, motne svile.

Plašč: Za prehodno dobo je precej raven in skromen v obliki. Našiti žepi, poudarjeni deli pasu, šivov in razni izrezki mu dajejo osebno noto.

Kostim: Za dopoldne iz angleškega suknjiča, ki se zapenja na eden ali dva gumba, in iz enakega ali črtastega krila v isti barvi.

Kožuhi: Za spomlad lahki in objemajoči v vpijočih barvah. Agneau rase od plavega do rjavega je geslo bodoče mode.

Klobuki: Za prvo silo iz grobe, močnejše slame, ravni in enostavni v obliki, kombinirani s trakom. Kasneje se bo uveljavila najbrž spet klobučevina.

Spodnja obleka: je reducirana na najmanj. Bočni oblikovalci, iz svile in gumija, potem držalec prs v obliki košarice in čez vse to kombinacijo, najnovejše iz rožastega gazevoile lavable.

Čevlji: Za dopoldne z nizkimi petami in prešito špico, za popoldne iz najsvetlejšega chevreauxa.

Nogavice: Nič več kričeče rožnate ali rumene, temveč lepo, nežno rjave barve, ki se imenujejo spet — Beker.

Pesem vagabunda

Tone Justin

Jaz pa potujem, potujem
in svet občudujem.
Smejem njegovim lažem se, prevaram,
zahrbtnim zvijačam, pretvaram —
edin poštenjak: potepuh, vagabund
nad vsemi kraljujem.

Sedaj. A nekda
i jaz sem lopóv bil med vami
ugleden, nadarjen lakaj,
ki glumi v življenjski drami.
Sedaj pa sem sam, samosvoj,
kralj cest in resnice življenja,
ki nikdo ga več ne učenja,
ki svoj položaj več ne menja —
kralj cest, potepuh, vagabund.

Yacu-Mama¹

Ventura Gracia Calderon

Sedeč v svoji koči na obali šumeče reke Ucayali je opazil Jenaro Valdivián z grozo, da mu pohaja prehrana — in kar je še groznejše — tudi strelivo. Njegov zvesti sluga, Indijanec iz plemena Conivov, ki mu je z zanesljivo roko streljal z lokom tolste opice, pa je odšel na enega svojih tajinstvenih pohodov po pragozdu, s katerega se je vračal običajno šele po dveh ali treh dneh. Z dobrovoljnim nasmehom na bronastobarvnem licu, obložen s krvavordečimi orhidejami in žarečimi metulji za dete svojega gospodarja.

Zato je bilo nemogoče pustiti sedemletnega fantka samega! Zrasel je med Indijanci ter kazal že vse nagone in instinkte pravih divjakov! Jenaro Valdivián je stopil k reki. Dolgo je žvižgal na vse strani, toda zaman. Vrtinec v vodi in vstajajoči mehurčki so mu odgovarjali, toda krotka boa se še

Ivan Čargo: Maksim Gorkij, šestdesetletnik

ni odločila za prihod. Brezdvomno je prebavljala z užitkom in lenobo včeraj zavžito žival. Slabe volje je zgrabil navsezadnje za sekuro in karabinko, zaprl mladega, upirajočega se Jenarita v kočjo ter ga resno posvaril:

»Bodi lepo priden, takoj se vrnem.«

In v tolažbo mu je dal svečo in pest prepečenih mravljincev, kar je za otroke pragozdov vedno izborna slaščica.

Z nemirom v srcu se je Valdivián odpravil na pot. Minulega dne se mu je zazdelo, da je opazil pri narezovanju kavčukovega drevesa tigra, ki ga je opazoval iz gošče. Le predobro je poznal zahrbtnje misli in nakane zverine z baržunasto mehkim kožuhom, ki sledi svojemu plenu po dneve in dneve in čaka ugodnega trenutka za naskok. Ko je potem zvečer zažgal svojo pipo, tedaj je videl žareti dvoje rdečih

¹ »Mati reke«, kakor imenujejo Indijanci ob Amazoni veliko boo constrictor.

luči, katere strel sicer za trenutek ugasne, ko pa se prižgo zopet in oblivajo samotnega nabiralca kavčuka z grozo in strahom.

Jenaro, katerega kanu je nesla deroča voda z nepremagljivo silo vedno dalje, je premišljeval, ali naj se oddalji, ali pa naj za vsak slučaj ostane vendarle blizu doma. Tam za drugim ovinkom reke je stal v Kačji dolini poleg zapuščenih koč oni zagonetni brzojav: Manguaré, velikansko in tako umetno preluknjano deblo, ki je zadonelo štiri milje naokrog, če je kdo potolkel po njegovih koreninah in grčah. In njegov prijatelj mu je izdal skrivnost. Brez dvoma bo kdo izmed njegovih indijanskih prijateljev slišal njegovo klicanje, mogoče celo Gutierrez, oni bogati prekupčevalec s kavčukom, ki stanuje doli ob reki, in ki bi poslal hitrega sla s krogلامي in jedjo.

Čisto do kanuja je segal soparni zrak pragozda, ki je bil kakor topli dih gnijočega paradiža in ki je vedno znova opajal Valdiviána. Gosto listje, v katerem so kričale opice, se je sklanjalo globoko in se skoro dotikalo vodne gladine. Kakor od viharja odtrgani listi zaplešejo po zraku, tako je planila mimo gneča malih, zelenih papig. In pritajeno je švigal po reki mali čoln.

»Vrnitev bo naporna,« je šepetal Jenaro in potapljal veslo v vodo le toliko, da je obdržal smer...

*

V samotni koči je fantek pozobal najprej lojevo svečo, potem pa se spravil nad prepečene mravlje, katere je pojedel v pičli četrtni uri. Toda njih ostrí okus mu je zbudil žejo. Pa se je napolnil k reki, da bi se napil in se poigral v plitvi vodi. A zaman se je trudil z ograjo iz bičevja. Iz previdnosti je postavil njegov oče pred vrata ogromno želvino lupino.

»Yacu-Mama, Yacu-Mama!« je klical in vabil fantek z jasnim glasom.

In iz reke se je dvignila grozna glava boe. Zdehaje je odpirala strahovito žrelo. Nekaj časa še se je igral temni, preklani jezik v hladni vodi, potem je zlezlo vse telo počasi na breg. Dolga je bila, dolga, medla, kakor zvenelo listje. Fantek je plosnil z rokama od radosti, da je prišla, kakor pride pes na klic gospodarjev.

Mar ni boa najboljši stražar in prijatelj v pragozdu živčih otrok? Kdor je živel v dolinah reke Amazone, vé, kako ljubeznivo in velikodušno se ukvarja z malčki, če jo je ukrotila spretna roka.

Nikogar ni ubogala čudovita kača tako brezpogojno, kakor tega malega jezdeca želve in boe, ki je vtikal svojo malo pest v njeno žrelo in je ščegetal njene luske s psico.

Udarec z repom — in pred vrati stoječa zapreka je omahnila na stran. Z gracijoznimi kretnjami plesalke je mogočna kača vstopila.

»Upa«, je zaklical Jenarito z radostnim smehom. Takoj ga je boa objela ter ga s koncem repa dvignila do strehe. V trenutku pa je dvignila glavo in prislusnila proti gozdu. Vzravnila se je ter obstala nepremično kakor odmrlo drevo. Po njenih luskah je planilo električno suštenje in divje je bila z repom ob tla, da je modrozeleni Guacamayo, ki se je vesel gugal na svoji verigi, v obupnem strahu zakričal. Odrevenela, z bliskajočimi se očmi je prisluskovala v vrvenju gozda samo enemu glasu. Opice v gozdu so razburjene kričale. Mar se je podrl kak pragozdni velikan, da beži toliko ptic čez reko, kakor da si hočejo poiskati novih gnezdišč?

Le tenkosluha boa je mogla v tem vrišču razločiti lahno, tiho praskanje krempljev... Z enim skokom je stal tiger v koči. Trepetaje je bičal z repom svoja ledja. Kakor surova mati je vrgla boa fantka v temni kot, kjer je bil spravljen. In pričel se je boj. Brezglasno in trdovratno, kakor boji Indijancev! Bliskovito je zamahnil tiger proti glavi kače, toda v naslednjem hipu ga je ta že oklenila. Rebra so mu pokala pod groznim pritiskom. Divji prijem njegove šape je iztrgal boji jezik iz žrela in radi neizmerne bolečine je njen objem za trenutek odjenjal; toda le za trenutek. In še tesneje ga je objela. Divje tuljenje, potem krčevito hropenje! Dvojni curek krvi je brizgnil po koči, in na tleh je ležala zmedena, trepetajoča masa. Potem je poenjalo trepetanje in nič ni ostalo, kakor nepremični klobčič v ogromni luži črne krvi.

Fantek je bil nepoškodovan. Spočetka prestrašen do smrti, je potem zasledoval z velikim veseljem gigantski boj...

Ko je šest ur kasneje prišel Jenaro Valdivián domov, je s prvim pogledom spoznal položaj. Ginjen je pritisnil rešene fantka na srce, potem pa se je sklonil k svoji mrtvi boji. Božal je njeno glavo in s čudno nežnostjo je zdihoval: »Yacu-Mama! Uboga, ljuba Yacu-Mama!«

RAZGLÉDOV HUMOR

Dragi »Razgled«!

Ni še tega dolgo, odkar smo poslali staremu trgovskemu prijatelju opomin, naj plača svoj zapadli račun. Brez uspeha. Pošljemo drugi in potem tretji opomin. Brez uspeha. Nazadnje smo zagrozili z odvetnikom. To je pomagalo. Z obratno pošto smo prejeli sledeče pismo:

Spoštovana tvrdka!

Vaša razna pisma smo prejeli. In Vam sporočamo, da romajo vsi došli računi v koš. Vsako leto priredimo potem žrebanje, pri katerem plačamo takoj tri izžrebane račune. Če nas boste še nadalje nadlegovali z opomini, boste od prihodnjega žrebanja izključeni.

Z odličnim spoštovanjem

N. N.

✱

Vaš mož Vas vara, ker ste mu preveč zvesti. Kaj, če bi poskusili — — —?

Ah, ne, Vaša gospa mi je dejala, da tudi to ne pomaga.

✱

Učitelj bi rad razložil besedo »razvedrilo« in vpraša: »No, Francek, kaj stori oče, ko pride z dela domov?«
Francek pove: »Mamo in mene nabije.«

✱

Pred začetkom lova na divjega prašiča dobe strelci opozorilo, da morajo zelo dobro meriti, češ, obstreljena žival se spravi nad strelca, kar je pri veliki moči divjega prašiča zelo nevarno. Polde si zapomni te koristne besede in gre na svoje mesto. — Pa se pripeti med lovom, da obstreli Poldetov sosed strašno velikega prašiča. Zverina se res obrne naravnost proti strelcu, potem pa se premisli in jo nameri na Poldeta. Ta pa bliskoma smukne za drevo in zakriči nad divjim prašičem: »Daj no mir, kaj sem jaz streljal?«

✱

Pepe: Kaj ti je ljubše: milijon ali 12 otrok?

Cene: 12 otrok.

Pepe: Kako to?

Cene: Če imam milijon, bi imel rad še drugega, tretjega, desetelega in vedno več. Če imam pa 12 otrok — jih imam dovolj.

✱

Nace: Povej mi, ljubi Bog, kaj je Tebi tisočletje?

Bog: Trenutek.

Nace: Kaj je Tebi 1000 Din?

Bog: Kovač.

Nace: Ljubi Bog, posodi mi kovača.

Bog: Počakaj trenutek.

Iz splošnega zdravstva

O vzrokih gluhosti Beethovna

Dr. Leo Trauner

Psihološko utemeljeno je, da se človeštvo živo zanima za vse pojave v življenju svojih junakov in umetnikov. Z njimi praznuje triume in uspehe, sočustvuje pa tudi v nesreči. Tako je tragična usoda velikega skladatelja, popolna oglušitev pri Beethovnu, vedno izzvala globoko sočutje; zato tudi nikdar ni manjkalo na poskusih, razrešiti uganko njegove bolezni. Beethoven sam je opisal svojo bolezen tako natančno, da si lahko napravimo jasno sliko. Že kot tridesetletni je trpel na mirnem motenju sluha; »V mojih ušesih bobni in žvižga ves dan. Da boš lahko pojmoval, kako čudovita je ta gluhost, Ti povem, da se moram v gledališču nasloniti, da igrokaz razumem. Visokih zvokov glasov in instrumentov ne slišim...«, tako piše svojemu prijatelju Wegelerju. Polagoma se stanje tako poslabša, da napravi l. 1802., torej kot dvaintridesetletni, svoj testament. Pretresljiv je v njem konflikt med ponosom razvajenega umetnika, ki dobro ve, da je njegov posluh »tako popoln, kot ga je malokdo imel«, in pa med trdo resnico, da mora svojo nesrečo tistim priznati, ki so mu bili nevoščljivi. Četrto stoletje je še živel, obupno je iskal pomoči pri zdravnikih in mazačih, poskusil je vse in še par let pred smrtjo si je zdravil še ne popolnoma oglušeno levo uho z vbizgavanjem olja — vse zaman. Iz veselega mladega umetnika je postal čudak, ki je najraje ostajal sam v svojem temnem razpoloženju.

Beethovnova poslednja volja je bila, da se njegovo telo po smrti obducira. Iz te naredbe se vidi, kako je umetnik trpel nad tem, da radi gluhosti ni mogel izvajati svojega virtuoznega igranja. Celo očitati si je moral, da človeštvo ni mogel dati vsega, za kar ga je usposobil genius. »Da se svet vsaj kolikor mogoče z menoj sporazume,« s temi besedami je utemeljil svojo željo. V zvezi z lastnim opisom bolezenskih znakov se mora rezultat sekcije tako razlagati, da je trpel Beethoven na otosclerosi, ki se razvije možno na tifozni, verjetneje pa na luetični bazi. Tudi bulasta okamenelost jeter

govori za poslednje naziranje. Če je to pravilno, kar potrjujejo najnovejša raziskovanja Jacobsohna, potem je usoda Beethovna še bolj tragična. Raziskovalci Beethovna sicer trdijo, da v zadnjem slučaju bolezen ne bi mogla ostati nerešena in Beethovnu neznana. Vendar pa prezro, da gre v tem slučaju za latentno lues, ki se da dognati samo po modernih metodah serodiagnostike. Tako se poda na koncu žalostni facit, da je bil Beethoven žrtev svojega stoletja. Sto let pozneje bi mu bila njegova usoda prihranjena, ker danes so taka obolenja ozdravljiva.

O protinu

Jesen in zima je »klasična doba« protina ali kostnice. Vzrok temu so deloma vremenske spremembe, deloma v tem času običajne družabne prireditve. Mokro in mrzlo vreme pospešuje razna prehlajenja, prehlajenje pa protin. Z družabnimi prireditvami je združeno običajno popivanje. Alkohol pa je najboljši zaveznik in pospešitelj protina. Marsikaka »narodna prireditev« ali »plesna zabava« se konča dokaj neprijetno ne le z običajnim mačkom, temveč tudi s prav hudimi bolečinami, ki se pojavljajo najrajši na palcih nog. Bolniku se zdi, kakor da bi mu kdo polil prste na nogah z vrelim oljem, koža mu žari kot ogenj in bolnik vpije, če se le dotaknemo vnete kože. Sčasoma pojemajo bolečine vedno bolj in bolj, dokler bolnik ne okreva. Večkrat pa se ti napadi ponove. Bolečine preidejo na ostale prste in na sklepe ter trajajo mnogokrat ves teden in še dalje.

Vzrok boleznim je sprememba snovi sečne kisline. Ta kislina se nabira polagoma v telesu, ker je urin ne odvaža v dovoljni meri. Tako nastanejo akutna, večkrat neznosna vnetja v sklepih. Večkrat se nabira kislina v koži in tvori tam tako zvane vozle. Kaj da je poslednji vzrok teh sprememb, ne vemo natančno. Brezdvomno igra podedovanje precejšnjo vlogo. Zelo važen pa je tudi način, kako se hranimo. Pretežna mesna hrana pospešuje protin. Zato je ta bolezen razširjena posebno med

Angleži, ki uživajo pretežno meso. V deželi riža, na Japonskem, pa je ta bolezen skoraj neznana.

Uspešno sredstvo zoper protin je predvsem primerna dijeta; malo mesa in še manj alkohola. Priporočljive so tudi tople kopeli. Poleg tega pa moramo skrbeti za to, da se sečna kislina, ki se je nabrala v telesu, raztopi in izloči. Najboljše sredstvo zato je hexophan, ki zmanjšuje tudi množino sečne kisline v krvi. Tako razkrajja hexophan sečno kislino, zmanjšuje njeno množino in jo odvaža v urin. Obenem nam blaži vnetja in služi tako kot odlično preventivno sredstvo zoper napade. Uspeh pa je mogoče le, če se bolnik drži strogo diete, sosebnosti, da se vzdrži popivanja in da pazi, da se ne prehladi.

Kosmetika ustnic

Ustnice so takoj po očeh nedvomno »najzgovornejši« del obraza. Velike ustnice, ali bolje povedano, velika usta dajejo obrazu čisto poseben izraz; prav tako pa tudi ozke ustnice — in prav te so običajno tudi bledeje — dajejo obrazu spet čisto drugo fizionomijo. Umevno je torej, da stremijo mnogi za tem, dati ustnicam kolikor mogoče splošno, konvencionalno obliko, pa da dosežejo to potem bodisi s prisiljenim, namera- vanim držanjem ustnic — ali pa s primernim barvanjem. To velja za ženske in za moške. Slednji se seveda prej, ko jim je pol obraza pokrivala še tako opevana gosta brada — niso bogve kaj brigali za ustnice, ko so se jim tudi najslajše

Vanja Gospodinova je nedavno zanimivo predavala v slovenskem jeziku o bolgarski ženi

besede izgubile v goščavi. Toda že z angleškimi brkami se je položaj močno spremenil in pri današnjem ameriškem obrazu so moški naravnost prisiljeni misliti, kako bodo spravili obliko svojih ustnic v sklad z ostalim obrazom.

In kako se srečavata moški in ženska v čakalnici v kosmetiki delujočega zdravnika z vročo željo, spremeniti,boljšati ali popraviti svoje ustnice. In ta možnost ni majhna. Moderna kirurško-kosmetična tehnika danes že prav dobro obvladuje kirurgijo ustnic. Tako smo danes v stanu, korigirati — seveda le s spretno roko in umetniškim okusom — celo vrsto abnormalnih ustnic.

Zakaj, upravičena je želja vsakega človeka, da noče imeti v svoji zunanosti, v svojem obrazu ničesar abnormalnega, ničesar, kar bi vzbujalo pozornost. Nadvse staro in vse obsodbe vredno pa je naziranje, da mora človek razne telesne nepravilnosti, brazgotine in podobno nositi potrpežljivo vso dobo svojega življenja.

Kar se da popraviti, popravim, saj še vedno ostane dovolj stvari, pred katerimi smo brez moči!

Nagradna križanka šl. 6

**Podrobni načrt nagrad
glej v 1. št. „Razgleda“**

Friderika Wieser, Konjice.

1	2	3	4	5		40	6	7	8	9	10
41					25		42				
	43				26		27		44		
11				28				29		45	12
46			30					31		47	
		32					54	35	34	33	
	55		37		36						
13		38			56		57				14
48	15		58			59					16
49		17		60			61	62		18	
	50		19		63	64	39		20		
23				21				22			24
51							52				53

Navpično: 1 vas v ljubljanski oblasti, 2 domača žival, 3 božanstvo, 4 del človeške družbe, 5 predlog, 6 igralna karta, 7 kras človeškega telesa, 8 vprašalni zaimsek, 9 moško krstno ime, 10 nikalnica, 11 zver v srbohrvaščini, 12 zaimsek, 13 bolest, 14 inozemska ptica, 15 inozemski denar, 16 duh, 17 plazilka, 18 odprtina v hiši, 19 končnica nekaterih nemških samostalnikov, 20 premikanje, 21 in 22 zaimsek, 23 utež, 24 dolžinska mera, 25 rusko пристanišče, 26 rastlina, 27 staroslovanski priimek, 28 prevozno sredstvo, 29 nemški predlog, 30 pomožni glagol, 31 veznik, 32 kratica za pečat, 33 bivališče, 34 sestavni del prvin, 35 veroizpoved, 36 otok, 37 rimski pozdrav, 38 srbohrvaški veznik, 39 soglasnik.

Vodoravno: 1 sin grškega heroja, 5 predlog, 40 evropski polotok, 41 ptica, 42 pridevnik, 43 posoda, 44 merilo časa v srbohrvaščini, 11 čut, 45 nikalnica v srbohrvaščini, 46 žival, 47 nikalnica, 48 predlog, 16 mera, 49 strelno orodje, 18 zaimsek, 50 tuj državljan, 20 goltniki, 23 domača žival, 22 svršetak dejanja, 51 kamen, 52 čistilno sredstvo, 53 dolžinska mera, 26 zaimsek, 28 del telesa, 30 žensko krstno ime, 32 gora v Palestini, 54 nikalnica, 34 latinski predlog, 55 kot navpično 25, 38 moško krstno ime, 56 kaz. zaimsek, 57 nepoštено dejanje, 58 žensko krstno ime, 59 država v Aziji, 60 listina, 61 soglasnik v srbohrvaščini, 62 dolžinska mera, 63 samoglasnik, 64 zaimsek.

(6. nadaljevanje.)

In mnogo prej, preden je arhangel Mihael povzdignil svoj glas kot klicar v boju za Boga, je stala hiša v vsej svoji temotnosti, ter je kljubovalno zrla iz mrkih oči v božje poslopje.

Preživela je dobo saj in dima. In vsako leto, ki je šlo preko mesta, se je zagrizlo ob svojem umiranju v to hišo, kakor da je postala v teku časa pokopališče teh let, — rakev, napolnjena z mrtvimi desetletji.

V črnino lesa vrat pa je bil vtisnjen bakrenordeči, tajinstveni pečat Salomone, mal pentagram.

Govorilo se je, da je magijec, ki je prišel iz Jutrove dežele (v sledeh njegovih rdečih čevljev je romala kuga), sezidal to hišo v sedmih nočeh. Toda zidarji in tesarji tega mesta niso vedeli, kdo je ometal kamenje in kdo je postavil streho. In ni bilo mojstrske besede, in ni bilo opentljenega zelenja, ki bi po pobožnih običajih posvetilo svečanost. Kronika mesta pa ne poroča, kdaj je umrl magijec in kako je umrl. Prišel pa je dan, ko so se začudili meščani dolgemu izostanku magijčevih rdečih čevljev. Vdrli so v hišo, našli pa niso žive duše. Zdelo pa se je, da vsi prostori, ki niso niti podnevi niti ponoči dobivali nobenega žarka velikih luči neba, da so čakali v spanju na svojega mojstra. Pergamenti in debeli zvezki so ležali odprti, pokriti s prahom kakor s srebrnosivim baržunom.

V vsa vrata vtisnjen pa je bil bakrenordeči, tajinstveni pečat Salomone, mal pentagram.

Malo mesto ob cerkvi je postalo velemesto in je zrastle v Metropolis in v središče sveta.

Pa je prišel nekega dne mož iz daljave v mesto in je videl hišo ter je dejal: »To hočem imeti.«

Temu možu je bilo ime Rotwang: Redki so ga poznali. Le Joh Fredersen je poznal moža zelo dobro.

Mnogo je bilo v mestu Metropolis ljudi, ki so rajši storili velik ovinek, kakor da bi šli mimo hiše Rotwangove. Segala je velikanom poleg sebe komaj do kolen. In je stala postrani od ceste. Bila je za

čisto mesto, ki ni več poznalo ne dima ne saj — madež in spotika. Toda stala je. In če je Rotwang zapustil hišo — zgodilo se je le redkokdaj — in korakal čez cesto, tedaj je bilo mnogo takih, ki so se ozrli skrivaj za njim, po njegovih nogah, če morda on ne nosi rdečih čevljev.

Pred vrati te hiše, na kateri je žarel Salomonin pečat, pa je stal Joh Fredersen, gospodar mesta Metropolis.

Odslovil je voz in je potrkal.

Počakal je in je znova potrkal.

In vprašal je glas, kakor da govori hiša v spanju:

»Kdo je?«

»Joh Fredersen«, je dejal mož.

Vrata so zazevala.

Vstopil je. Vrata so se zaprla. Stal je v temi. Toda Joh Fredersen je natanko poznal hišo. Šel je naravnost, in ko je hodil, so se zasvetili po kamnih hodnika lesketajoči se sledovi dveh korakajočih nog, in rob stopnišča je pričel žareti. Kakor sled kažoči pes je teklo to žarenje pred njim po stopnicah, da je za njim ugasnilo.

Dospel je na konec stopnic in se ozrl. Vedel je, da se sem steka mnogo vrat. Toda na vratih, ki so mu stala nasproti je žarel bakreni pečat kakor spachenoko, ki ga je gledalo.

Stopil je k vratom. Vrata so se pred njim odprla.

Četudi je imela hiša Rotwangova mnogo vrat, so bila ta edina, ki so se odprla Johu Fredersnu, in vendar — in mogoče samo radi tega, ker je vedel posestnik te hiše, koliko premagovanja je bilo treba Fredersnu vsakokrat, ko je prestopil ta prag.

Z rezkim glasom je jeknila za njim ključavnica.

Vsrkaval je zrak temnega prostora tvegoma in vendar globoko, kakor da išče v njem dih drugega dihanja.

Brezbrizno je vrgla njegova roka klobuk na stol. In počasi, v bežni in žalostni trudnosti so poromale njegove oči po sobi.

Bila je skoro prazna. Velik in od časa očrnel stolp, kakršne nahajamo v starih cerkvah, je stal pred zaprtim zastorom. Ta zastor je zakrival dolbino, široko kakor stena.

Joh Fredersen je obstal nekaj časa pred vrati in se ni ganil. Zaprl je oči. In z neskončnim trpljenjem, z brezmejnimi brezmočjem je vdihaval vonj hijacint, ki je prepajal nepremični zrak temačnega prostora.

In ne da bi odprl oči, je stopil nekoliko negotovo, vendar smotreno k težkemu, črnemu zastoru in ga potegnil narazen.

Potem je odprl oči in je nepremično obstal... Na širokem podstavku je ležala kamenita glava žene...

In ta glava ni bila delo umetnika, temveč bila je delo moža, ki se je z boleščjo, za katero ni besed, dolge dni in noči boril z belim kamnom, dokler ni kamen sam zapopadel in začel sam oblikovati glavo žene. Bilo je, kakor da se je vse zgodilo brez orodja — ne, bilo je, kakor da je neki človek z vso silo, z vsem hrepenenjem, z vsem obupom svojih možganov, krvi in srca ležal pred tem kamnom, klical ženo po imenu, dokler se ga kamen ni usmilil in h koncu sam iz sebe izoblikoval podobo žene, ki je pomenila dvema človekoma vse nebo in ves pekel.

Oči Joha Fredersna so klonile na besede, ki so bile kakor s kletvijo vklesane v podstavek.

Hel.

Rojena meni v srečo, ljudem v blagoslov.

Zgubljena

na Joha Fredersna.

Umrla,

ko je podarila njegovemu sinu Frederju življenje.

Da, takrat je umrla. Toda Joh Fredersen je vedel le predobro, da ni umrla na porodu svojega otroka. Umrla je šele, ko je storila, kar je storiti morala. Umrla je v resnici že onega dne, ko je šla od Rotwanga k Johu Fredersnu in se je začudila, da njene noge ne puščajo nobenih krvavih sledov. Umrla je, ker se ni mogla ustavljati veliki ljubezni Joha Fredersena in ker jo je ta prisilil, da je nekemu drugemu raztrgala življenje na dvoje.

In nikdar ni bil izraz končnega odrešenja tako jasen in silen, kakor na obrazu Hele, ko je spoznala, da mora umreti.

V tisti uri pa je najmočnejši človek mesta Metropolis ležal na tleh in je kričal, kakor divja zver, kateri tarejo kosti pri živem telesu.

In ko je nekaj tednov kasneje srečal Rotwanga, tedaj je videl, da so se gosti in razmršeni lasje nad čelom izumitelja pobelili in da je gorelo v očeh pod tem čelom sovraštvo, podobno blaznosti.

V tej veliki ljubezni, v tem velikem sovraštvu je uboga Hel še nadalje živela med obema možema...

»Počakati moraš trenutek,« je spregovoril glas, kakor da govori hiša v spanju.

»Cuj, Rotwang,« je dejal Joh Fredersen, »ti veš, da imam potrpljenje s tvojim igračkanjem in da pridem k tebi, če kaj potrebujem, in da si ti edini človek, ki more kaj takega trditi. Toda nikdar me ne boš pregovoril, da bom igral s teboj, če glumiš norca. Ne smeš naju obeh in pojdil.«

»Rekel sem ti, da počakaj,« je pojasnil glas in se je oddaljeval.

Z naših odrov

Ljubljanska opereta

Pavel Debevec

Naša ljubljanska opereta, ki je bila pod intendanturo Hubadovo še precej slabo zastopana, se sedaj razvija vedno bolj in bolj. In z vso pravico! Opereta je ena izmed onih panog gledališkega udejstvovanja, ki ni in tudi ne bo bita samo zadeva blaga, ne, kakor ji to podtikajo, temveč ima tudi drugih, če ne globljih, pa vsaj upravičenejših vzrokov dovolj, ki ji dajejo neokrnjeno pravico eksistence poleg svojih sester opere in drame. In če drži in obdrži samo in edinole vzrok, da je opereta za zabavo srednjega občinstva! Današnji človek, ki živi desetkrat hitreje in desetkrat težje od predvojnega, potrebuje danes zabave po svojem delu prav tako kakor zdravja. In za tako zabavo sme, celo mora skrbeti tudi Narodno gledališče, če pomislimo, da v Ljubljani ni sicer nobenega drugega podjetja, ki bi v tem smislu nudilo občinstvu to, kar mu more dati opereta! Le če je človek spočit, umirjen — je sposoben za sprejemanje višjih vtisov, v tem slučaju za opero ali dramo visoke vrednosti. — To je treba po mojem mnenju ugotoviti in enkrat brez slepomišljenja z raznimi »blagajniškimi« zadevami povedati, da ima opereta na vsak način svojo življenjsko pravico. — Seveda ostane vprašanje »katero in kako« z ozirom na centralna Narodna gledališča — odprto!

Opereta pri nas v Ljubljani po vseh primerjalnih prilikah z drugomestnimi operetami ni slaba. Moralna zapetost, pomanjkanje velikomestne razuzdanosti, neka čudovita sramežljivost naše publike varuje našo opereto pred neslanostmi in zablodami, da ne postane velikomestna kvanta, prenesena na nerodna čitalniška tla našega malomeščanstva. Na drugi strani pa manjka seveda naši opereti onega nečesa, onega čara, ki v drugih mestih že v kali zatire vsak očitek odrske neupravičenosti in navdušuje publiko skoro edinole s produkcijami ansambla, odnosno posameznega igralca.

Pravega operetnega ansambla pri nas prav za prav nimamo. Imamo le nekaj posameznikov, ki se v operetnem slogu prav lahko vzporedé z zunanji znanimi silami, ves ostali ansambl pa še ni zrel, četudi je nadarjen. K prvim prištevam v prvi vrsti Štefko Poličeva. Poličeva je brezdvomno naša najjačja operetna moč in ni pretirana trditev, da ta ansambl z njo stoji in pade. Takoj ob njej stojita Peček in Drenovec. Prvi je mladostni komik neprecenljive vrednosti in je le obžalovati, da jo ureže včasih preveč po svoje, hoteč ustreči najširšim plastem publike, ter si privoščiti dovtipe, kakor je bil oni zloglasni o ldi Krava-nji v »Zmagovalki oceana«. Povprečna publika naše operete je le meščanstvo, poleg tega še slovensko meščanstvo, ki je s pomanjkanjem svojega lastnega, originalnega humorja vendarle presneto tenkoslušna in kritična za proizvode svojega bližnjega. In če se potem kljub temu zakrohota, to ni dokaz, da je Pečkov dovtip v Zmagovalki dober, temveč je ta krohot samo izraz zadrege občinstva, ki se tudi pri tem zasmee na račun siceršne velike priljubljenosti Pečkove. — Drenovec pa je v opereti človek svoje vrste. Po postavi in zunanosti brez konkurence, je kot dram-ski igralec zmagal vse težkoče operetne stroke ter postal čez noč — operetni tenor. In danes si opereto tudi brez njega že prav težko predstavljamo. Četrta v tej operetni prvi garnituri je bila Vera Danilova. Prinesla je s seboj rutino, temperament in veselje. Pa jo je drama zahtevala zase in na njeno mesto je stopila v opereto Ribičeva.

Izmed operet zadnjega časa je vse omembe vredno predvsem domače, jugoslovansko delo »Zmagovalka oceana«. Na tekst gospe Chudobe jo je napisal Ziga Hirschler pod psevdonimom Hirski. Krstila pa jo je Ljubljana z režiserjem Povhetom. (Dalje prihodnjik.)

Leta 1839 ustanovljena

TOVARNA DEŽNIKOV

L. MIKUŠ, Ljubljana

Mestni trg št. 25

Skrbno izdelovanje! — Največja izbira! — Najnižje cene!
Preobleke! — Popravila!

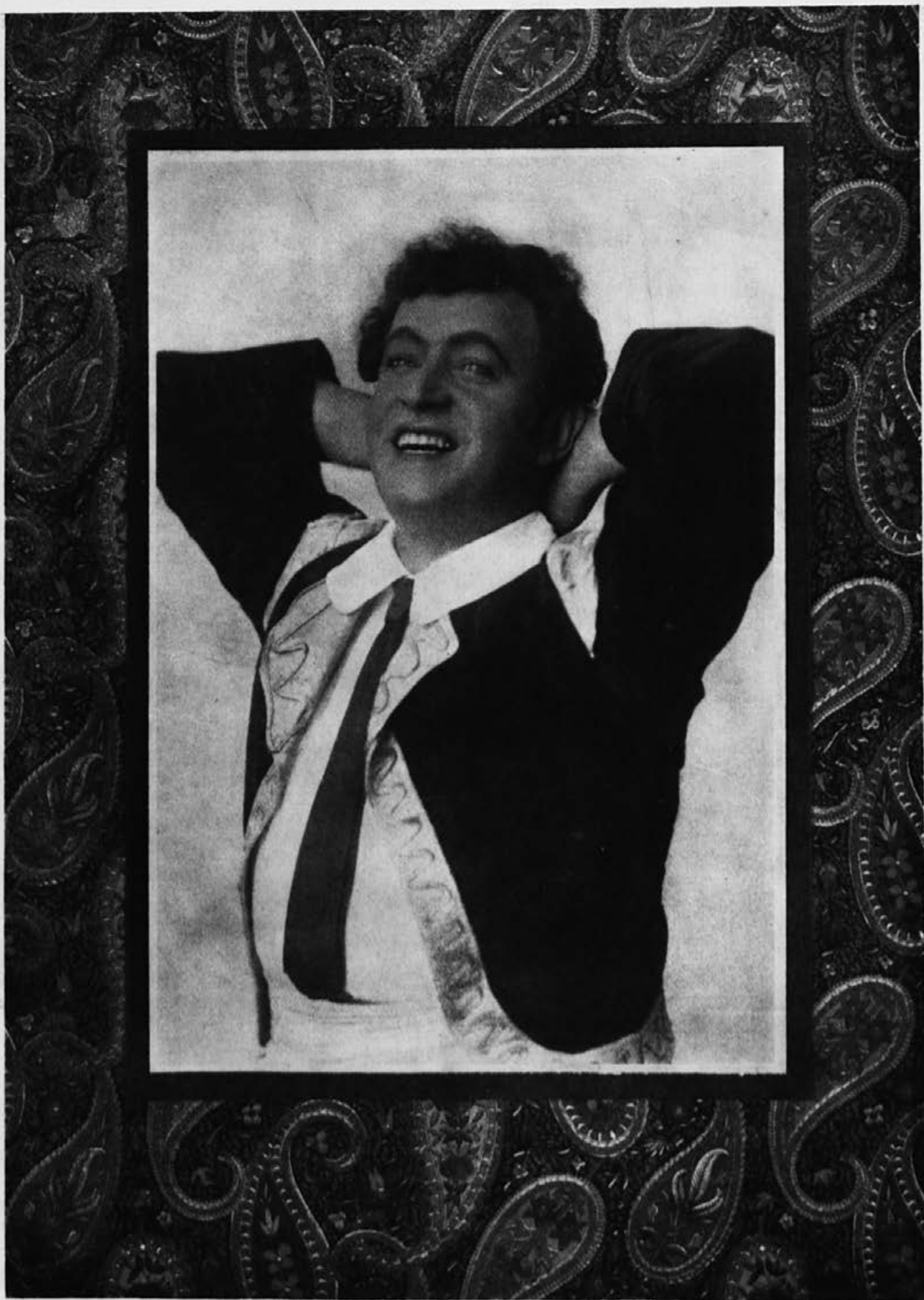

Z letošnje olimpijade v St. Moritzu

Zgoraj od leve na desno: Norvežan Grøtumsbraaten, zmagovalec na 18 km in v kombin. tekmovanju. — Jugoslov. drž. prvak Joško Janša iz Ljubljane po prihodu na cilj

V sredi: Grand Hotel v St. Moritzu. — Tullin Thams, večkratni norveški prvak na daljšem skoku 74 m

Spodaj: Naša delegacija v St. Moritzu (sprevod)

*Pevec-mojster Julij Betetto, član slovenske opere v Ljubljani,
praznuje letos 25 letnico svojega umetniškega udejstvovanja*

Fot. J. Pogačnik

Mala Marjanca, ki je kot najmlajša balerinca nastopila na maskarnem plesu Mariborskega športnega društva. Srčkana punčka je iz ugledne mariborske rodbine Feidinovih

Fot. Japelj

Od leve na desno. Zgoraj: Plesni turnir za naslov slovenskega plesnega para: Zmagovalca ga. Mara Christofova in g. Fran Punčoh iz Ljubljane. — Plesalka moderne šole, gđ. Erna Kovačeva iz Celja, ki je že večkrat nastopila z odličnim uspehom. Spodaj: Ga. Wisiakova, mati naše prve slov. plesalke Lydie Wisiakove. Z minulih plesov: Na Črno-beli je letos posebno ugajala gđ. Štefka Mikekova iz Ljubljane. — Ita Rina (Ida Kravanja) v družbi ljublj. novinarjev (gg. Ambrož, Zadnek in Kern)

Nič več neprijetnega čakanja, da se črnilo posuši! Združuje vse prednosti polnilnih peresnikov s svojo novo izpopolnitvijo!

Peresnik Everdry piše kakor vsa druga peresa, pisava pa je **takoj** suha in nezmazljiva. Črnilo se v peresniku in na peresu ne posuši! Specijalna peresa so izmenljiva!

Cena Din 100.—

s polnilnikom in 1 steklenico črnila.

Pri predplačilu poštne prosto!

Glavno zastopstvo za Slovenijo:

Novinski biro, družba z o. z. Ljubljana
Šelenburgova ulica 7/II.

Telefon 2837

Ček. račun 14.627

A. Sinkovec nasl. **K. Soss**
 Modna trgovina Ljubljana Mesni trg 18-19.

„Razgled“ izhaja mesečno in stane celoletno Din 80.—, posamezna številka Din 8.—. Kdor ne vrne na ogled poslanega izvoda tekom 3 dni, ga smatramo za naročnika in je dolžan plačati naročnino najmanj za 1/4 leta. Uprava in uredništvo „Razgleda“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 7/II. Izdajatelj: Novinski biro, d. z o. z., Ljubljana. Za uredništvo odgovarja: Ela Kr. žman. Vse pravice pridržane. Ponatis prepovedan. Rokopisov ne vračamo. — Za jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čed